

La societat de responsabilitat limitada

Josep-Oriol Llebot Majó

P07/03022/00394

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. La societat de responsabilitat limitada	7
1.1. L'origen i l'evolució històrica	7
1.2. La caracterització tipològica i el concepte	8
2. La fundació	12
2.1. El negoci jurídic fundacional	12
2.2. Les aportacions socials	14
2.3. El procediment de fundació	16
2.4. El període fundacional	17
2.5. Fi del procés fundacional	17
2.6. La nul·litat del negoci fundacional	18
3. L'estructura financera	19
4. Les participacions socials	22
4.1. La participació social com a part del capital social	22
4.2. La participació social com a fonament de la condició de soci	23
4.3. La transmissió de la participació social	26
4.4. Copropietat, drets reals i embargament	30
4.5. Els negocis sobre les pròpies participacions socials	32
5. Els òrgans	34
5.1. La junta general de socis	34
5.2. Funcionament	36
5.3. Els acords socials	38
5.4. L'òrgan d'administració i representació	40
5.5. La representació de la societat	43
5.6. Els deures i la responsabilitat dels administradors	44
6. Els comptes anuals	46
7. Modificació del contracte i dels estatuts	47
7.1. Les modificacions en general	47
7.2. L'augment del capital social	49
7.3. La reducció del capital social	51
7.4. La transformació	54

7.5. La fusió i escissió	56
7.6. La separació i exclusió de socis	57
8. Dissolució, liquidació i extinció.....	61
8.1. La dissolució	61
8.2. La reactivació	63
8.3. La liquidació	64
8.4. L'extinció	68
Resum.....	70
Autoavaluació.....	75
Solucionari.....	76
Bibliografia.....	77

Introducció

Actualment la societat de responsabilitat limitada és la forma societària més utilitzada en la realitat econòmica, i amb diferència respecte a la resta de formes que s'han posat a disposició dels operadors econòmics. Aquesta realitat no ha estat sempre així, sinó que l'arrencada en la utilització de la societat de responsabilitat limitada es produeix en la dècada dels noranta com a reacció a la reforma anterior de la disciplina de les societats anònimes. En tot cas la realitat actual és consistent amb el tipus d'empresa a les necessitats de la qual sembla voler donar resposta aquesta forma social. Es tracta de les petites i mitjanes empreses, i com que són les més nombroses no pot sorprendre que la societat de responsabilitat limitada sigui la forma social adoptada majoritàriament.

La societat de responsabilitat limitada està configurada en la disciplina vigent com el paradigma de les societats de capital tancades, de manera que està construïda sobre aquest model abstracte que combina elements propis de les societats personalistes amb elements clarament predominants de la societat anònima com a prototip de les societats capitalistes. Això últim comporta que l'estudi de la societat de responsabilitat limitada es dugui a terme sobretot fent servir l'estoc doctrinal elaborat entorn de la societat anònima i comparant i destacant en cada cas els elements de la disciplina que la caracteritzen com a forma social alternativa. Aquesta manera d'analitzar la disciplina de la societat de responsabilitat limitada permet de descobrir el tipus social subjacent i, per tant, les necessitats que persegueix satisfer, però també les preconcepcions del legislador, no sempre encertades, que en configurar-lo de vegades ho fa innecessàriament d'una manera imperativa.

Objectius

Quan hagueu acabat l'estudi d'aquest mòdul hauríeu de ser capaços de:

- 1.** Comprendre les característiques dels projectes empresarials les necessitats organitzatives dels quals persegueix satisfer la disciplina de la societat de responsabilitat limitada.
- 2.** Entendre com es constitueix una societat de responsabilitat limitada i la rellevància de les clàusules estatutàries per a adaptar el règim jurídic a les necessitats concretes.
- 3.** Conèixer la disciplina imperativa i dispositiva de les participacions socials i el seu contingut.
- 4.** Entendre l'estructura orgànica d'aquesta forma societària, les seves peculiaritats, el funcionament i la funció que porta a terme.
- 5.** Conèixer la disciplina de la modificació del contracte i dels estatuts, i també de les modificacions estructurals, la dissolució, la liquidació i l'extinció de la societat.

1. La societat de responsabilitat limitada

1.1. L'origen i l'evolució històrica

La necessitat i la conveniència de configurar una nova forma social que satisfés les exigències de les petites i mitjanes empreses de l'època constitueix l'element material que va donar lloc a final del segle XIX i principi del XX a la promulgació de les primeres disposicions relatives a la societat de responsabilitat limitada, com la llei alemanya de 1892, les lleis portuguesa i austríaca de 1906 i l'anglesa de 1907. En el nostre ordenament el primer intent, no reeixit, de regulació d'aquesta forma social està representat pel projecte Fabra, que va ser presentat el 1883 amb motiu de les discussions parlamentàries sobre el projecte de Codi de comerç i que proposava la regulació de l'anomenada *societat col·lectiva de responsabilitat limitada*.

En el terreny doctrinal té lloc en la mateixa època un debat entorn de la possibilitat de lliure creació d'una nova forma social que combinés la limitació de la responsabilitat dels socis amb la raó social, per permetre als qui l'adoptessin de gaudir simultàniament de la flexibilitat del règim intern de les societats col·lectives i de la responsabilitat limitada de les societats anònimes.

Aquestes necessitats i el debat que hem esmentat van donar lloc a l'aparició d'altres intents de regulació, com les bases per a fonamentar un projecte de llei sobre la societat de responsabilitat limitada, elaborades per una comissió designada per l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència de Barcelona, i com el projecte de Roig i Bergada, presentat el 1918. La primera disposició normativa que reconeix expressament la societat de responsabilitat limitada en el nostre país va ser el Reglament del Registre Mercantil de 20 de setembre de 1919, l'article 108 del qual es referia com a subjectes inscriptibles a les societats de responsabilitat limitada i raó social; i posteriorment, d'una manera indirecta, també van ser reconegudes en la Llei de 29 d'abril de 1920, l'articulat de la qual declarava subjectes a la contribució sobre les utilitats de la riquesa mobiliària les participacions dels socis en els beneficis de qualssevol companyies mercantils que d'alguna manera limitessin la responsabilitat dels socis pels deutes socials. L'últim intent de regulació d'aquesta forma social va tenir lloc amb motiu del projecte de reforma del Codi de comerç de 1926, que preveia la possibilitat d'introduir-hi un apartat dedicat a la regulació de la societat de responsabilitat limitada.

Precedent normatiu

La primera disposició normativa que reconeix expressament la societat de responsabilitat limitada en el nostre país va ser el Reglament del Registre Mercantil de 20 de setembre de 1919.

En aquest procés va quedar consolidada la idea del **caràcter híbrid** de la societat de responsabilitat limitada, que es manifestava per aglutinar simultàniament aspectes de la societat anònima i de la societat col·lectiva.

L'escassa disciplina jurídica que hi havia va fer que en la pràctica la formació d'aquesta nova forma social tingués lloc amb la intervenció decisiva del col·lectiu notarial, que la caracteritzaria com una societat de caràcter fonamentalment personalista en què els socis gaudeixen de responsabilitat limitada. La promulgació de la Llei de 17 de juliol de 1951, de règim jurídic de les societats anònimes, va fer ineludible l'aprovació posterior de la **Llei de 17 de juliol de 1953, sobre règim jurídic de les societats de responsabilitat limitada**. Aquesta primera regulació de la societat de responsabilitat limitada pretenia configurar-la com una forma social equidistant de la societat col·lectiva i de la societat anònima, i per això, d'una banda, el règim contingut en els trenta-dos articles de la llei, les remissions expresses al Codi de comerç i l'aplicació supletòria de les disposicions del Codi comunes a tot tipus de societats, i de l'altra, la transposició literal de nombrosos articles de la llei de societats anònimes (LSA) en el text de la llei de societats de responsabilitat limitada (LSRL).

L'adaptació de l'ordenament espanyol en matèria de societats a les directives comunitàries mitjançant la Llei 19/1989, de 25 de juliol, i la promulgació posterior del Reial decret legislatiu 1564/1989, de 22 de desembre, pel qual es va aprovar el text refós de la llei de societats anònimes, va comportar inicialment la introducció de lleugeres modificacions en el règim de la llei de 1953 que, no obstant això, van consagrar la subordinació normativa de la societat de responsabilitat limitada enfront de la societat anònima, com a conseqüència de les nombroses remissions que la primera formulava al text legal d'aquesta última. Tanmateix, el rigor del nou règim jurídic de la societat anònima, amb poc espai per a l'autonomia de la voluntat en la conformació del seu funcionament intern, juntament amb el cost de l'estructura, són factors que van provocar un brusc desplaçament de les empreses cap a la forma de societat de responsabilitat limitada, que en pocs anys va invertir la relació proporcional que hi havia amb la societat anònima. L'aprovació de la **Llei 2/1995, de 23 de març, de societats de responsabilitat limitada**, culmina el procés de renovació normativa d'aquesta forma social com a conseqüència obligada del nou règim jurídic de les societats anònimes i per a resoldre les insuficiències de concepció i de règim jurídic de la Llei de 17 de juliol de 1953.

Renovació normativa

L'aprovació de la Llei 2/1995, de 23 de març, de societats de responsabilitat limitada, culmina el procés de renovació normativa.

1.2. La caracterització tipològica i el concepte

La Llei 2/1995, de 23 de març, de societats de responsabilitat limitada, no es limita a modificar el règim jurídic d'aquesta forma social, sinó que duu a terme una reforma global del dret espanyol de societats de responsabilitat limitada des d'una concepció més ajustada a les exigències de la realitat i per tal d'oferir

un règim jurídic suficient i precís. Els postulats generals que serveixen de base al nou dret són el caràcter **híbrid** i **tancat** de la societat de responsabilitat limitada i la **flexibilitat** del seu règim jurídic.

El significat del **caràcter híbrid** com a postulat general de la regulació de la societat de responsabilitat limitada es concreta en el fet que hi conviuen en harmonia elements personalistes i elements capitalistes, de manera que, si bé coincideix amb la societat anònima tant en l'estructura corporativa com en la limitació de la responsabilitat dels socis, la limitada no és una societat anònima petita, de la mateixa manera que tampoc no és una societat col·lectiva els socis de la qual gaudeixen del benefici de la limitació de responsabilitat. Es tracta, doncs, de trobar l'equilibri necessari entre models alternatius.

El **caràcter tancat** de la societat de responsabilitat limitada es manifesta sobretot en la disciplina de les participacions socials que tenen restringida la transmissió, també en el fet que, tret d'una disposició contrària dels estatuts, la representació en les reunions de la junta general té un caràcter restrictiu i en altres previsions legals que allunyen aquesta forma social dels mercats secundaris de valors, que s'erigeixen en una barrera natural al possible excés en el nombre de socis.

El tercer postulat en què es fonamenta el nou dret de les societats de responsabilitat limitada és el de la **flexibilitat del règim jurídic**, a fi que l'autonomia de la voluntat dels socis tingui la possibilitat d'adequar el règim aplicable a les seves necessitats i conveniències específiques. Al mínim imperatiu imprescindible s'afegeix un ampli conjunt de normes supletòries de la voluntat privada, que els socis poden derogar amb les previsions estatutàries oportunes per a accentuar el grau de personalització de la societat.

El concepte legal de la societat de responsabilitat limitada només es pot obtenir de l'anàlisi conjunta de la seva disciplina, però l'article 1 de l'LSRL n'enumera les característiques principals.

La primera característica consisteix en el fet que **la societat de responsabilitat limitada té el capital dividit en participacions socials que no tenen el caràcter de valors**, no poden estar representades per mitjà de títols o d'anotacions en compte, ni anomenar-se accions (art. 5.2 LSRL). La divisió del capital social en participacions socials distingeix la societat de responsabilitat limitada de la societat anònima.

La segona característica es refereix al fet que **el capital social està integrat per les aportacions dels socis que des de l'origen hauran d'estar totalment desemborsades** (art. 4 LSRL). El significat d'aquesta característica no es troba a afirmar el mateix que passa en totes les societats, sinó a destacar la importància

que també té el capital social en la societat de responsabilitat limitada, sens perjudici dels elements personalistes que a diferència de la societat anònima fan rellevants les condicions personals dels socis.

La tercera característica es refereix a la responsabilitat limitada dels socis i s'expressa assenyalant que **els socis no respondran personalment dels deutes socials**, perquè només responen davant la societat de les aportacions que s'han compromès a fer, però en cap cas responen de les obligacions de la societat davant els creditors socials. Aquesta característica permet de diferenciar la societat de responsabilitat limitada de la societat col·lectiva i de la societat comanditària simple i per accions.

Aquestes tres característiques no són les úniques destacables en aquest moment inicial, perquè a més hem d'esmentar el caràcter extern de la societat de responsabilitat limitada que adquireix la personalitat jurídica amb la inscripció constitutiva al Registre Mercantil (art. 11.1 LSRL) i el caràcter mercantil de la societat, sigui quina sigui la naturalesa de les activitats que integren el seu objecte social (art. 3 LSRL). Aquesta última característica comporta que les societats de responsabilitat limitada tenen la consideració d'empresari mercantil i, com a conseqüència, queden subjectes a la disciplina pròpia de l'estatut de l'empresari mercantil, qualsevol que sigui la naturalesa de les activitats que desenvolupen.

Caràcter extern i caràcter mercantil

Cal destacar el caràcter extern de la societat de responsabilitat limitada, que adquireix la personalitat jurídica amb la inscripció constitutiva al Registre Mercantil, i el caràcter mercantil de la societat, sigui quina sigui la naturalesa de les activitats que integren el seu objecte social.

La societat de responsabilitat limitada constitueix un tipus social clarament integrable en el grup de les societats capitalistes, perquè en la seva disciplina destaquen els elements que la configuren com a tal, però a diferència de la societat anònima també hi ha elements que no fan completament irrelevantes les condicions personals dels socis.

Els elements capitalistes són **la responsabilitat limitada dels socis** (art. 1 LSRL) i **la desvinculació de l'administració de la societat de la condició de soci** (art. 58.2 LSRL), mentre que en el règim restrictiu de la transmissibilitat lliure de les participacions socials (art. 29 i 30 LSRL) es manifesta l'element personalista. La rellevància de les condicions personals dels socis de la societat de responsabilitat limitada no es descobreix en les conseqüències que comporten –en el pla tant de la capacitat econòmica com de la capacitat de gestió dels socis– la irresponsabilitat pels deutes socials i la desvinculació de l'administració de la condició de soci, sinó en els preceptes en què aquestes condicions personals es fan rellevants com a conseqüència dels vincles derivats de la respon-

sabilitat solidària (art. 21 i 80 LSRL), i per això, entre d'altres, la necessitat de controlar els canvis de socis que s'han produït mitjançant la transmissió de les participacions socials.

2. La fundació

2.1. El negoci jurídic fundacional

La perfecció del contracte de societat no exhaureix els elements necessaris per a constituir la societat de responsabilitat limitada, perquè juntament amb aquest contracte, que s'ha de documentar en escriptura pública, sempre hi ha present la inscripció constitutiva de la societat al Registre Mercantil (art. 11.1 LSRL). Els elements del negoci jurídic fundacional que ens correspon estudiar ara són la documentació o forma en què s'ha de representar i el seu contingut.

L'escriptura pública constitueix la forma de representació del negoci jurídic fundacional de la societat de responsabilitat limitada, i hi han de figurar tots els elements exigits per a la constitució de qualsevol societat i els específics per a constituir aquesta forma social.

El contingut relatiu als elements que concorren en la constitució de qualsevol societat comprèn els elements personals del contracte de societat, mitjançant la constància necessària de la identitat del soci o socis (art. 12.2 a) LSRL), i els elements objectius del contracte, referits a les aportacions que faci cada soci i la numeració de les participacions assignades en pagament (art. 12.2 c) LSRL).

Pel que fa als elements específics per a constituir una societat de responsabilitat limitada que integren el contingut mínim de l'escriptura pública, es refereixen a la constància de la voluntat dels atorgants de fundar una societat de responsabilitat limitada (art. 12.2 b) LSRL) i sobretot als estatuts que han de regir el funcionament de la societat (art. 12.2 d) LSRL). A més, en l'escriptura hi ha de constar la identitat de la persona o persones que s'encarreguin inicialment de l'administració i de la representació social (art. 12.2 f) LSRL), i també, si escau, dels auditors de comptes de la societat (art. 175.1, 6a. RRM), i, en cas que els estatuts prevegin diferents alternatives d'organització de l'administració, la determinació de la manera concreta en què s'organitzi inicialment (art. 12.2 e) LSRL). A més, es podran incloure en l'escriptura tots els pactes i condicions que els socis considerin convenient establir per a adequar el règim aplicable a les seves necessitats i conveniències específiques, sempre que no s'oposin a les lleis ni contradiguin els principis configuradors de la societat de responsabilitat limitada (art. 12.3 LSRL).

Els estatuts que han de regir el funcionament de la societat integren el contingut de l'escriptura pública (art. 12.2 d) LSRL) i, en conseqüència, també del negoci jurídic fundacional de la societat.

Els estatuts contenen la reglamentació sobre l'organització i el funcionament de la societat, i per això és en els estatuts on les parts del contracte, exercint l'autonomia de la voluntat, tenen la possibilitat d'adequar el règim aplicable a les seves necessitats i conveniències específiques, tot derogant expressament el conjunt de normes supletòries de la voluntat privada que ofereix l'LSRL.

El contingut mínim dels estatuts està format per la denominació de la societat, l'objecte social –bo i determinant les activitats que l'integren–, la data de tancament de l'exercici social, el domicili social, el capital social, les participacions en què es divideix, el valor nominal, la numeració correlativa i la manera o maneres d'organitzar l'administració de la societat (art. 13 LSRL).

La funció i els criteris per a fixar **la denominació de la societat** de responsabilitat limitada són idèntics als establerts per a la societat anònima (art. 395 i s. RRM). L'LSRL només estableix l'obligació d'afegir a la denominació la indicació de la forma social o la seva abreviatura (art. 2.1 LSRL), i la prohibició d'adoptar una denominació idèntica a la d'una altra societat preexistent (art. 2.2 LSRL). El significat i les funcions de l'objecte social en la societat de responsabilitat limitada (art. 63.1, 95 a) i 104.1 c) LSRL i 178 RRM) també són idèntics als que s'han previst per a l'anònima. En canvi, la menció obligatòria de la data de tancament de l'exercici social (art. 181 RRM) aquí s'explica per l'absència d'una norma supletòria equivalent (art. 9 j) LSA).

La fixació del **domicili social** està subjecta als mateixos criteris que en el cas de la societat anònima, de manera que s'ha de fixar dins el territori espanyol en el lloc on hi hagi el centre de la seva administració i direcció efectiva o on es trobi l'establiment o explotació principal (art. 7.1 LSRL), i, de la mateixa manera que en la societat anònima, el domicili determina la nacionalitat de la societat, perquè són espanyoles i es regeixen per l'LSRL totes les societats de responsabilitat limitada que tenen el domicili en territori espanyol (art. 6.1 LSRL).

El **capital social** com a menció estatutària que designa una xifra numèrica expressada en la moneda de curs legal mai no pot ser inferior a 3.000,06 euros, i des de l'origen ha d'estar totalment desemborsat (art. 4 LSRL).

La **durada de la societat** no s'ha d'expressar necessàriament, perquè en aquest cas és aplicable la norma supletòria que estableix que té una durada indefinida (art. 14.2 LSRL), i tampoc la data en què començarà les seves operacions, perquè també, llevat d'una disposició contrària dels estatuts, les operacions soci-

als començaran en la data que s'atorgui l'escriptura de constitució (art. 14.1 LSRL). Finalment, tampoc no ha de constar en els estatuts l'òrgan competent per a acordar la creació, la supressió o el trasllat de les sucursals de la societat, perquè si no hi ha cap disposició contrària correspon a l'òrgan d'administració (art. 8.2 LSRL).

L'establiment de **prestacions accessòries** en els estatuts de la societat de responsabilitat limitada constitueix una clàusula facultativa (art. 22.1 LSRL) que permet d'adequar el règim aplicable a les necessitats i conveniències específiques del projecte empresarial concret, i fa rellevants determinades condicions personals dels socis. Les prestacions accessòries poden establir amb caràcter obligatori per a tots o alguns dels socis (art. 22.1 LSRL), amb caràcter personal o bé vinculades a la titularitat d'una o diverses participacions socials determinades concretament (art. 22.2 LSRL). En tot cas se n'ha d'expressar el contingut concret i determinat, que pot consistir en una obligació de donar, fer o no fer alguna cosa (art. 1088 CC), i si la prestació d'aquesta obligació s'ha de dur a terme gratuïtament o amb retribució (art. 22.1 LSRL).

En cas que les prestacions accessòries siguin retribuïdes, els estatuts han de determinar la compensació que han de rebre els socis que les facin, la quantia de la qual mai no pot excedir del valor que correspon a la prestació (art. 23 LSRL). Les prestacions accessòries mai no constitueixen aportacions al capital social i, per tant, no poden integrar el capital social de la societat (art. 22.1 LSRL), tot i que la naturalesa de l'obligació que se'n deriva també és societària i no creditícia. La funció que compleixen les prestacions accessòries explica que, per a la transmissió voluntària per actes *inter vivos* de les participacions que pertanyen a un soci obligat personalment a fer-les, o per a la transmissió de participacions socials que tinguin vinculada aquesta obligació, cal l'autorització de la societat (art. 24.1 LSRL), que llevat d'una disposició contrària dels estatuts correspon atorgar a la junta general (art. 24.2 LSRL).

Nota

Les relacions entre els pactes parasocials conclusos entre tots o alguns socis i el negoci jurídic fundacional de la societat, es resolen en l'LSRL amb el mateix criteri que en l'LSA: s'assenyala que els pactes que es mantinguin reservats entre els socis no seran oposables a la societat (art. 11.2 LSRL), de manera que ni en perjudja la validesa ni les conseqüències que produeixen respecte al contracte de societat.

2.2. Les aportacions socials

Els socis fundadors de la societat de responsabilitat limitada han d'assumir totes les participacions socials en què es divideix el capital social (art. 12.1 LSRL).

L'assumpció de les participacions socials produeix l'obligació de desemborsar-ne totalment el valor nominal (art. 4 i 12.2 c) LSRL) mitjançant la transmissió a la societat, en concepte d'aportació, de béns o drets patrimo-

nials susceptibles de valoració econòmica. En la societat de responsabilitat limitada, igual que en la societat anònima, el treball o els serveis no poden ser objecte d'aportació (art. 18.1 LSRL), i les aportacions es presumeixen com a fetes a títol de propietat, llevat que s'estipuli expressament d'una altra manera (art. 18.2 LSRL). El règim jurídic al qual estan subjectes les aportacions és diferent segons si són de naturalesa dinerària o no dinerària, però en tots dos casos persegueix assegurar-ne tant l'efectivitat com la valoració.

La valoració de les aportacions dineràries no planteja problemes i n'hi ha prou que en l'escriptura de constitució s'estableixin sempre en moneda nacional (art. 12.2 c) i 19.1 LSRL), i per a garantir-ne l'efectivitat es disposa que s'ha d'acreditar davant el notari autoritzant la realitat de les aportacions dineràries de l'escriptura de constitució, mitjançant una certificació del dipòsit de les quantitats corresponents a nom de la societat en una entitat de crèdit, que el notari incorporarà en l'escriptura, o amb el lliurament d'aquestes quantitats perquè el notari constitueixi el dipòsit a nom de la societat. En garantia de l'efectivitat del dipòsit es disposa que no pot tenir una data anterior en més de dos mesos a la data de l'escriptura de constitució (art. 189.1 *in fine* RRM), que la vigència de la certificació és de dos mesos, a comptar de la seva data, i que mentre no transcorri aquest període de vigència la cancel·lació del dipòsit per qui l'ha constituït exigeix la devolució prèvia de la certificació a l'entitat de crèdit emissora (art. 19.2 LSRL).

Les aportacions no dineràries s'han de descriure en l'escriptura de constitució tot expressant les dades registrals, si n'hi ha, la valoració en euros que se'ls atribueix i la numeració de les participacions assignades en pagament (art. 12.2 c) i 20.1 LSRL). En l'aspecte relatiu al sistema de comprovació de la realitat i del valor de les aportacions *in natura*, l'LSRL divergeix significativament de l'LSA, perquè enfront del sistema de control per experts independents establert en l'LSA, l'LSRL estableix un sistema de responsabilitat que en el paràgraf II.3 de la pròpia exposició de motius es justifica per a establir un règim més senzill i menys costós que el de les societats anònimes.

Aquesta justificació no convenç, perquè d'una banda no està clar que el sistema de responsabilitat sigui menys costós que el d'experts independents, sobretot quan es consideren els conflictes que pot comportar i el risc que desplaça sobre tercers; i de l'altra perquè el caràcter tipològicament tancat de la societat de responsabilitat limitada tampoc no ho justifica, atès que mai no és aplicable a les societats anònimes tancades. En tot cas s'ha d'advertir que els socis tenen la facultat d'excloure el sistema de responsabilitat i acudir al sistema d'experts independents (art. 21.5 LSRL).

El sistema de responsabilitat per les aportacions no dineràries està construït imputant als socis fundadors la responsabilitat solidària per la realitat d'aquestes aportacions i pel valor que se'ls ha atribuït en l'escriptura.

El vincle que produeix aquesta responsabilitat solidària entre els socis fa rellevant la capacitat patrimonial d'aquests i es converteix, per tant, en un element personalista de la societat de responsabilitat limitada. A més, aquesta responsabilitat s'estén enfront de qualsevol tercer que adquireixi alguna participació desemborsada amb aquesta mena d'aportacions (art. 21.1 LSRL). La legitimació activa per a exercitar aquesta acció de responsabilitat s'atribueix *com a deure específic* als administradors i als liquidadors de la societat, els quals l'han d'exercitar sense necessitat que hi hagi un acord anterior de la societat en aquest sentit (art. 21.2 LSRL); i *com a facultat* a qualsevol creditor de la societat social, quan aquesta societat sigui insolvent (art. 21.3 *in fine* LSRL). El termini de prescripció d'aquesta acció de responsabilitat enfront de la societat i els creditors socials és de cinc anys, a comptar des del moment de l'aportació (art. 21.4 LSRL). Finalment, l'efectivitat de les aportacions no dineràries es garanteix amb una remissió al règim de responsabilitat de l'aportant, establert en l'article 39 de l'LSA, segons la naturalesa de l'aportació que s'ha fet (art. 20.2 LSRL).

2.3. El procediment de fundació

El postulat relatiu al caràcter tancat de la societat de responsabilitat limitada serveix de base a la impossibilitat de constituir-la pel procediment de fundació successiva, amb el propòsit declarat d'impedir que acudeixi a l'estalvi col·lectiu com a mitjà de finançament directe (exposició de motius II.3, segon paràgraf). Aquest mateix postulat explica que la societat de responsabilitat limitada no pugui acordar ni garantir l'emissió d'obligacions o altres valors negociables agrupats en emissions (art. 9 LSRL).

L'únic procediment de fundació de la societat de responsabilitat limitada és el de **fundació simultània**, és a dir, l'acord entre els socis fundadors, que han d'assumir totes les participacions socials i desemborsar-ne totalment el valor nominal (art. 12.1 i 4 LSRL).

L'acord entre els socis fundadors constitutiu del negoci jurídic fundacional s'ha de formalitzar en l'escriptura pública corresponent. El caràcter contractual del negoci jurídic fundacional de la societat comporta que en el supòsit normal el nombre mínim de fundadors sigui de dos, però també és possible que la constitueixi un sol fundador. En aquest últim cas, de constitució d'una societat de responsabilitat limitada unipersonal, cal fer constar aquesta circumstància i la identitat de l'únic soci en l'escriptura pública (art. 126.1 LSRL).

2.4. El període fundacional

La societat de responsabilitat limitada no es pot constituir en un instant, i per tant cal establir la responsabilitat dels qui hagin dut a terme actes i contractes en nom de la societat en formació durant el període entre la conclusió del negoci jurídic fundacional i la inscripció constitutiva de l'escriptura pública que el representa al Registre Mercantil.

La disciplina aplicable a aquesta situació la determina l'article 11.3 de l'LSRL amb una remissió a l'article 15 de l'LSA, on s'estableix el règim aplicable a la societat en formació. També, i per raons idèntiques a les de la societat anònima, les participacions socials no es poden transmetre abans de la inscripció de la societat al Registre Mercantil (art. 28 LSRL).

2.5. Fi del procés fundacional

La constitució de la societat de responsabilitat limitada acaba amb l'atorgament de l'escriptura pública que documenta el negoci jurídic fundacional, i la inscripció de l'escriptura al Registre Mercantil.

L'escriptura de constitució de la societat l'han d'atorgar tots els socis fundadors, per si mateixos o per mitjà d'un representant, els quals han d'assumir totes les participacions socials (art. 12.1 LSRL). En cas que algun dels socis fundadors es negui a atorgar-la, els altres poden compel·lir-lo (art. 1279 CC), però si malgrat tot encara no s'atorga, o bé no hi haurà societat o, si n'hi ha i té un objecte mercantil, li serà aplicable la disciplina de la societat col·lectiva irregular. La inscripció de l'escriptura pública atorgada pels socis fundadors al Registre Mercantil és l'últim acte necessari per a constituir la societat de responsabilitat limitada, sens perjudici de la publicació necessària en el BORME (art. 21 C de C).

Els fundadors o la persona o persones que s'encarreguin inicialment de l'administració social, han de presentar l'escriptura de constitució a inscripció al Registre Mercantil del domicili social en el termini de dos mesos, a comptar des del dia del seu atorgament, i en el cas d'incompliment responen solidàriament dels danys i perjudicis que causessin (art. 15 LSRL).

El principal efecte de la inscripció de l'escriptura pública de constitució és que la societat de responsabilitat limitada adquireix la seva personalitat jurídica (art. 11.1 LSRL) i, a més, queda obligada pels actes i contractes dels quals responia la societat en formació i pels que accepti en el termini de tres mesos (art. 11.3 LSRL i 15.3 LSA).

En els supòsits en què es verifiqui la voluntat de no inscriure l'escriptura pública, o bé si passa un any des de l'atorgament d'aquesta escriptura sense que se n'hagi sol·licitat la inscripció, serà aplicable el règim de la societat irregular que es preveu en l'article 16 de l'LSA per remissió expressa formulada en l'article 11.3 de l'LSRL.

2.6. La nul·litat del negoci fundacional

El negoci jurídic fundacional de la societat de responsabilitat limitada, una vegada s'ha inscrit l'escriptura de constitució al Registre Mercantil, queda subjecte a un règim especial de nul·litat, les causes i els efectes del qual el diferencien plenament de la nul·litat civil. La nul·litat de la societat de responsabilitat limitada només es pot declarar amb sentència, després d'exercir l'acció corresponent per alguna de les causes que s'estableixen expressament, perquè fora dels casos enunciats no es pot declarar la inexistència ni la nul·litat de la societat inscrita, ni tampoc acordar-ne l'anul·lació (art. 16.2 LSRL).

Les causes de nul·litat concretes en què es pot fonamentar l'exercici de l'acció de nul·litat són la incapacitat de tots els socis fundadors; no haver concorregut en l'acte constitutiu la voluntat efectiva d'un mínim de dos socis fundadors, si hi ha pluralitat de socis, o del soci fundador, quan és una societat unipersonal; que l'objecte social sigui il·lícit o contrari a l'ordre públic; que no s'hagi desemborsat íntegrament el capital social; no haver-se expressat en l'escriptura de constitució o en els estatuts socials la denominació de la societat, les aportacions dels socis, la quantia del capital, o l'objecte social (art. 16.1 LSRL).

Com es pot comprovar, les causes de nul·litat enumerades són idèntiques a les que es preveuen per a la nul·litat de la societat anònima, amb l'única excepció relativa al fet de no haver-se desemborsat íntegrament el capital social, i que és conseqüència del principi del desemborsament íntegre de les participacions socials previst en l'article 4 LSRL. Pel que fa als efectes de la sentència que declara la nul·litat de la societat, es contreen a obrir-ne la liquidació, que se seguirà pel procediment previst per als casos de dissolució (art. 17.1 LSRL), sense que en cap cas esdevingui afectada la validesa de les obligacions o dels crèdits de la societat enfront de tercers, ni la dels crèdits d'aquests tercers respecte de la societat, i se sotmeten els uns i els altres al règim propi de la liquidació (art. 17.2 LSRL). Quan la causa de nul·litat consisteixi en el fet de no haver estat desemborsat íntegrament el capital social, els socis estan obligats a desemborsar la part del capital social subscripta i no desemborsada íntegrament.

3. L'estructura financera

Els elements que integren l'estructura juridicofinancera de la societat de responsabilitat limitada imposen el destí de certes xifres del patrimoni de la societat al compliment de determinades funcions, i són pràcticament idèntics als estudiats en seu de societats anònimes, tot i que hi ha algunes diferències respecte al seu règim jurídic.

L'element principal de l'estructura financera de la societat és el **capital social**, una expressió que té una pluralitat de significats.

En primer lloc, el **capital social és una menció obligatòria dels estatuts** que designa una xifra expressada en moneda de curs legal (art. 13 e) LSRL) i que doctrinalment es qualifica com a **capital nominal**. La xifra que expressa el capital nominal no pot ser inferior en cap cas al capital social mínim, equivalent a 3.000,06 euros (art. 4 LSRL), perquè la societat s'ha de dissoldre en cas que el capital social es redueixi per sota del mínim legal (art. 104.1 f) LSRL).

El capital social s'ha de dividir en participacions socials (art. 1 i 13 e) LSRL), que, per tant, constitueixen fraccions d'aquest capital expressades en el seu valor nominal (art. 13 e) LSRL). Les participacions socials en què es divideix el capital social s'han d'assumir íntegrament i ser totalment desemborsades (art. 4 LSRL) mitjançant aportacions de béns o drets susceptibles de valoració econòmica (art. 18.1 LSRL) per un import equivalent al seu valor nominal.

En conseqüència, en la societat de responsabilitat limitada no hi ha la distinció present en la societat anònima entre capital subscrit i capital desemborsat, perquè com que el capital social ha d'estar totalment desemborsat des del seu origen, l'import de l'un i de l'altre és necessàriament idèntic.

L'efecte del conjunt de les normes que s'han descrit és que entre la xifra del **capital nominal** i el valor agregat de les aportacions que s'han fet hi hagi una correspondència plena, que es qualifica com a **capital real** o **patrimoni net**.

El manteniment d'aquesta correspondència entre el capital nominal i el patrimoni net durant el desenvolupament de la vida social és objecte d'un conjunt de normes, com la que prohibeix repartir beneficis si el valor del patrimoni net és, o bé esdevé com a conseqüència del repartiment, inferior a la xifra del capital social (art. 84 LSRL i 213.2 LSA), i la que imposa la dissolució de la societat quan les pèrdues redueixin el valor del patrimoni net a una quantitat inferior

a la meitat de la xifra del capital social (art. 104.1 e) LSRL). La funció principal que compleix aquesta disciplina del capital social és la de **garantia mínima dels creditors socials**, perquè el configura com una xifra de retenció d'un valor equivalent en els actius socials que assegura als tercers l'existència d'un patrimoni net de la societat. Aquesta funció de garantia del capital social en la societat de responsabilitat limitada es veu reforçada amb l'establiment de responsabilitats solidàries per la realitat i valoració de les aportacions no dineràries (art. 21 LSRL), en el cas de reducció del capital amb restitució d'aportacions (art. 80 LSRL), o en el supòsit de percepció de la quota de liquidació, quan hi hagi deutes socials no satisfets (art. 123 LSRL).

Capital nominal i patrimoni net

El manteniment d'aquesta correspondència durant el desenvolupament de la vida social és objecte d'un conjunt de normes, com la que prohibeix repartir beneficis si el valor del patrimoni net és, o bé esdevé com a conseqüència del repartiment, inferior a la xifra del capital social.

El patrimoni net de la societat de responsabilitat limitada també el formen els fons vinculats a **les reserves** de beneficis o de capital corresponents. Entre les reserves integrades en la categoria de les reserves de beneficis hi ha la **reserva legal**, la disciplina general de la qual és la que es preveu en l'article 214 de l'LSA per la remissió que hi fa l'article 84 de l'LSRL, i el mateix cal dir respecte a les **reserves voluntàries i estatutàries**. En el grup de les reserves de capital també hi figuren la reserva per primes d'assumpció de participacions socials, les reserves de revalorització i la reserva per capital amortitzat (art. 80.4 LSRL).

Nota

Altres reserves que s'inclouen en l'LSRL són la reserva per amortització de participacions socials pròpies, la reserva per participacions socials o accions de la societat dominant (art. 40 LSRL) i la reserva per participacions recíproques (art. 41 LSRL).

La utilització de les reserves depèn del seu règim jurídic, però en general es pot afirmar que serveixen per a compensar pèrdues. En primer lloc queden afectades les reserves voluntàries, després les estatutàries i, finalment, la reserva legal. L'augment del capital amb càrrec a reserves es pot fer utilitzant les reserves disponibles, les primes d'assumpció de les participacions socials i, a diferència de la societat anònima (art. 214.2 LSA), la totalitat de la reserva legal (art. 74.4 LSRL). Finalment, les reserves de lliure disposició també es poden fer servir per a distribuir dividendes, amb càrrec a les mateixes reserves, fins i tot quan en l'exercici social no s'haguessin produït beneficis, i sempre que es respectin les condicions establertes per a dur a terme el repartiment corresponent.

D'altra banda, simplement cal assenyalar que la doctrina de la infracapitalització analitzada en seu de societat anònima es pot traslladar a la societat de responsabilitat limitada, i amb més fonament, si és possible, perquè el caràcter essencialment tancat de la societat limitada disminueix els beneficis associats a la limitació de responsabilitat i el consegüent desplaçament del risc empresarial sobre els tercers. No obstant això, també queda intacta la crítica que es desprèn de l'anàlisi econòmica de l'empresa i de la mateixa racionalitat interna de la disciplina del capital social.

Lectura recomanada

J. Massaguer (1994), "La infracapitalización: La postergación legal de los créditos de los socios". A: **Diversos autores**. *La reforma de la sociedad de responsabilidad limitada*. Madrid: Dykynson (pàg. 943 i s.).

4. Les participacions socials

Les participacions socials constitueixen un element tipològic de la societat de responsabilitat limitada, la naturalesa del qual no es diferencia de la participació en una altra forma social, que en totes és identificable com la relació jurídica que vincula el soci titular amb el grup unificat constitutiu de la societat, i que per la seva caracterització jurídica es pot qualificar com un dret subjectiu amb un contingut complex.

L'estudi de la disciplina jurídica de les participacions socials, seguint l'esquema analític que proporcionen els tres aspectes o dimensions de l'acció en la societat anònima, permet de mostrar que les diferències entre totes dues no es produeixen en la dimensió de la participació com a part alíquota del capital social de la societat de responsabilitat limitada, sinó en la relativa al contingut de la participació social com a fonament de la condició de soci i en la corresponent a la seva representació i transmissió.

4.1. La participació social com a part del capital social

La dimensió de la participació social com a representativa d'una part alíquota del capital social de la societat de responsabilitat limitada deriva del fet que el capital social de la societat ha d'estar dividit necessàriament en participacions indivisibles i acumulables (art. 5.1 LSRL). Així, doncs, les participacions socials constitueixen fraccions indivisibles i autònomes del capital social, i per aquest motiu els socis poden acumular la titularitat sobre una pluralitat de participacions socials. El valor nominal de la participació social designa, en una xifra expressada en moneda de curs legal, la fracció que representa respecte al capital nominal (art. 13 e) LSRL) i, per tant, el valor de l'aportació que ha de fer el soci que l'assumeix per a integrar el capital real de la societat (art. 12.2 c) LSRL).

Les participacions socials poden tenir diferents valors nominals, perquè en aquesta matèria no regeix cap principi d'igualtat (art. 5.1. LSRL), de manera que correspon als estatuts de la societat determinar si el valor nominal de cadascuna és el mateix o diferent. La tutela de la inalterabilitat del valor patrimonial de les participacions socials antigues es pot aconseguir mitjançant l'obligació de desemborsar una quantitat suplementària per sobre del valor nominal en concepte de **prima d'assumpció** de la participació social (arg., ex article 72.4 LSRL). En determinats casos, i per a aconseguir finalitats concretes, l'LSRL es refereix al valor real de les participacions socials com un valor diferent del seu valor nominal (art. 29.2.II, 32.2, 76 b) i c), 100.1).

4.2. La participació social com a fonament de la condició de soci

L'adquisició –originària o derivativa– de la condició de soci de la societat de responsabilitat limitada depèn de la titularitat d'una o més participacions socials, però la posició jurídica de soci en aquesta societat no es contreu únicament als drets que formen el contingut de les participacions socials, sinó que acaba basant-se en el mateix contracte.

Lectura recomanada

J. Bisbal (1995) "El estatuto del socio y el régimen de las participaciones sociales en la nueva ley de sociedades de responsabilidad limitada. Breve referencia a las sociedades unipersonales". *La Notaría* (pàg. 9 i s.).

És en aquest àmbit de la posició jurídica de soci en què es manifesta amb més intensitat el postulat de la flexibilitat i, per tant, la possibilitat que l'autonomia de la voluntat dels socis adequi el règim aplicable a les seves necessitats i conveniències específiques. En principi les participacions socials confereixen els mateixos drets, llevat que en exercici de l'autonomia de la voluntat els socis les dotin d'un contingut diferent en l'àmbit de les excepcions al principi d'igualtat de drets que s'estableixen expressament a l'LSRL (art. 5.1 LSRL). En conseqüència, la configuració dels drets que confereix la titularitat d'una o més participacions socials depèn de la disciplina establerta en els diferents preceptes de la mateixa LSRL i del que, si escau, estableixin els estatuts en aquest sentit (art. 184 RRM).

Els drets del soci de la societat de responsabilitat limitada també són de naturalesa econòmica o de naturalesa política. Entre el primers hi ha sens dubte el dret de participar en el repartiment dels guanys socials, el significat i el règim jurídic del qual és idèntic al que es disposa per a la societat anònima, com a conseqüència de la remissió en l'article 84 LSRL al capítol VII de l'LSA. Respecte a aquest dret, l'LSRL només disposa que la distribució de dividendes als socis s'ha de fer en proporció a la seva participació en el capital social, tot i que admet expressament la possibilitat de derogar aquesta regla amb la disposició estatutària corresponent, en què s'atribueixi aquest dret d'una manera diferent (art. 85 LSRL). El dret a participar en el patrimoni resultant de la liquidació de la societat també es reconeix als socis d'aquesta forma social, en disposar que la quota de liquidació corresponent a cada soci és proporcional a la seva participació en el capital social, però també s'admet la derogació d'aquest criteri mitjançant la clàusula estatutària corresponent (art. 119.1 LSRL).

La tutela de la posició jurídica del soci en la societat explica que en la societat de responsabilitat limitada també es reconeguin als socis, en els augments del capital social amb la creació de noves participacions socials, el dret d'assumpció preferent de les noves participacions socials (art. 75.1.I LSRL). No obstant això, no hi ha el dret d'assumpció preferent de les noves participacions socials en els casos d'exclusió legal i d'exclusió acordada d'aquest dret. L'**exclusió legal** té lloc quan l'augment és a causa de l'absorció d'una altra so-

cietat o de tot o part del patrimoni escindit d'una altra societat (art. 75.1.II LSRL). En canvi, l'**exclusió acordada** es produeix quan la junta general, en decidir l'augment del capital, acorda la supressió total o parcial del dret de preferència (art. 76 LSRL).

La validesa de l'acord d'exclusió total o parcial del dret d'assumpció preferent de les noves participacions socials està subjecta al compliment de **requisits tant materials com procedimentals**.

Pel que fa als **materials**, en primer lloc l'acord d'exclusió ha de satisfer l'interès de la societat, perquè tot i que això no s'exigeix expressament, està clar que l'acord, com tots els de la junta, no pot lesionar, en benefici d'un o diversos accionistes o de tercers, els interessos de la societat (art. 56 LSRL i 115.1 LSA). En segon lloc, cal que el valor nominal de les noves participacions més, si escau, l'import de la prima, es correspongui amb el valor real atribuït a les participacions socials (art. 76 c) LSRL), i així es garanteix la inalterabilitat patrimonial.

En relació amb els requisits de **procediment**, s'exigeix que els administradors de la societat elaborin un informe en què s'especifiqui el valor real de les participacions de la societat i es justifiquin detalladament la proposta i la contraprestació a satisfer per les noves participacions, amb indicació de les persones a les quals s'han d'atribuir (art. 76 b) LSRL). L'acord d'exclusió s'ha d'adoptar complint els requisits establerts amb caràcter general per a la modificació dels estatuts (art. 71.1 i 53.1 b) LSRL) i, a més, en la convocatòria de la junta s'ha de fer constar la proposta de supressió del dret de preferència i el dret dels socis a examinar en el domicili social l'informe dels administradors, que s'ha de posar a la seva disposició amb la convocatòria (art. 76 a) i b) LSRL).

L'exercici del dret d'assumpció preferent va precedit de la publicació de l'anunci de l'oferta d'assumpció de les noves participacions en el Butlletí Oficial del Registre Mercantil (art. 75.2.I LSRL) o, quan ho acordi l'òrgan d'administració, d'una comunicació escrita a cadascun dels socis i, si escau, als usufructuaris inscrits en el llibre de registre de socis (art. 75.2. II LSRL). Els socis, com a titulars del dret d'assumpció preferent, el poden exercitar en el termini que s'ha fixat en adoptar l'acord d'augment, sense que pugui ser inferior a un mes des de la publicació de l'anunci de l'oferta en el BORME o des de la tramesa de la comunicació (art. 75.2 LSRL).

Els socis poden **exercitar el dret d'assumpció preferent** per assumir un nombre de participacions proporcional al valor nominal de les que posseeixen (art. 75.1 LSRL), o **transmetre el dret de preferència**. La transmissió voluntària del dret de preferència per actes *inter vivos* es pot fer a favor de les persones que poden adquirir lliurement les participacions socials, conforme al que es disposa en la mateixa LSRL o, si escau, en els estatuts de la societat (art. 75.3 i 29.1 LSRL). A més, els estatuts poden reconèixer la possibilitat de la transmissió

sió a altres persones, i sotmetre-la als mateixos sistema i condicions previstos per a la transmissió de les participacions socials *inter vivos*, amb la modificació, si escau, dels terminis establerts en aquest sistema (art. 75.3 LSRL).

Una vegada ha transcorregut el termini establert per a exercir el dret de preferència, i llevat que els estatuts disposin una altra cosa, l'òrgan d'administració ha d'oferir les participacions socials no assumides als socis que l'han exercitat, perquè les assumeixin i les desemborsin durant un termini no superior a quinze dies des de la conclusió del termini que s'ha assenyalat per a l'assumpció preferent. En cas que hi hagi diversos socis interessats a assumir les participacions ofertes, s'adjudicaran en proporció amb les que ja tingués cadascun en la societat, i una vegada conclòs aquest termini de quinze dies i durant els quinze dies següents, l'òrgan d'administració pot adjudicar les participacions no assumides a persones estranyes a la societat (art. 75.4 LSRL).

Els drets polítics del soci de la societat de responsabilitat limitada són el **dret d'informació**, el **dret d'assistència** i el **dret de vot**.

El **dret d'informació** en sentit estricte consisteix en el poder atribuït als socis per a sol·licitar els informes o aclariments que estimin necessaris sobre els assumptes que es comprenen en l'ordre del dia de la junta general. L'exercici d'aquest dret s'ha de fer per escrit, quan els informes o aclariments se sol·licitin amb anterioritat a la reunió de la junta general, o verbalment, quan se sol·licitin en fer-se la junta general. L'òrgan d'administració està obligat a proporcionar els informes o aclariments sol·licitats, en forma oral o escrita, d'acord amb el moment i la naturalesa de la informació sol·licitada, excepte en els casos en què, segons el mateix òrgan, la publicitat d'aquesta informació perjudiqui els interessos socials. Aquesta excepció no és procedent quan la sol·licitud tingui el suport de socis que representin, almenys, el 25% del capital social (art. 51 LSRL).

El **dret d'assistència** a la junta general es configura com un dret independent i autònom respecte al dret de vot, perquè no es disposa solament que tots els socis tenen dret a assistir a la junta general, sinó que, a més, no es pot establir en els estatuts de la societat una clàusula que exigeixi la titularitat d'un nombre mínim de participacions socials per a assistir a les reunions de la junta general (art. 49.1 LSRL). El principal dret polític dels socis de la societat de responsabilitat limitada és el dret de vot, el significat i la funció del qual són els mateixos que els que s'assenyalen en seu de societat anònima. En principi cada participació social concedeix al seu titular el dret a emetre un vot (art. 53.4 LSRL), sempre que el valor nominal de les participacions sigui idèntic, perquè en el cas contrari el dret de vot s'atribueix en proporció al valor nominal respectiu, i sempre que en els estatuts de la societat no s'estableixi una

clàusula que alteri aquesta regla amb la creació de participacions de vot plural o de participacions sense vot, tot i que aquest últim cas sembla que no es preveu a l'RRM (art. 184.2, 1r RRM).

La **dimensió contractual** de la posició jurídica de soci de la societat de responsabilitat limitada a què hem fet referència al començament d'aquest apartat es posa de manifest en diversos supòsits, com ara el que estableix la possibilitat de vincular directament a la persona del soci i no a les seves participacions socials l'obligació de fer prestacions accessòries (art. 24.1 LSRL). També es manifesta en el fet de permetre d'establir en els estatuts, a favor d'algun o diversos socis, el dret que la quota resultant de la liquidació se'ls satisfaci mitjançant la restitució de les aportacions no dineràries que han portat a terme o amb el lliurament d'altres béns socials (art. 119.3 LSRL). També en el fet que els pactes i les condicions que els socis considerin convenient establir s'han de plasmar en l'escriptura pública (art. 12.3 LSRL) i no com a contingut dels estatuts. Aquesta dimensió contractual emergeix, sobretot, en tots els preceptes en què s'exigeix la unanimitat o el consentiment individual dels socis interessats o afectats quan s'altera l'aspecte passiu o actiu de la seva posició (art. 25.1, 30.3, 71.1.II, 74.1, 79.2, 81.4, 96 i 98.II LSRL).

4.3. La transmissió de la participació social

La característica més significativa de les participacions socials de la societat de responsabilitat limitada respecte a les accions de la societat anònima és que com que no es poden representar per mitjà de títols ni d'anotacions en compte, no es poden anomenar *accions* ni tenen el caràcter de valors (art. 5.2 LSRL) i, en conseqüència, no tenen el règim especial de legitimació i transmissió propi dels valors mobiliaris.

Aquesta configuració legal de les participacions socials que els nega la qualitat de valors es pot explicar sobre el postulat del caràcter tancat de la societat de responsabilitat limitada, perquè la funció principal del règim especial dels valors és facilitar la circulació de la posició de soci, i com que se li nega el caràcter de valor és clar que es vol evitar això darrer. La transmissió de les participacions socials queda, per tant, subjecta a la disciplina general de transmissió dels drets, és a dir, la pròpia de la cessió de crèdits i altres drets incorporals (art. 1526 i s. CC i 347 i 348 C de C).

La prohibició de representar les participacions socials no vol dir que no en quedi cap constància documental, perquè en l'escriptura de constitució han de constar les aportacions que faci cada soci i la numeració de les participacions assignades en pagament (art. 12.2 c) LSRL), de la mateixa manera que en l'escriptura que documenti l'execució de l'augment del capital social (art. 78.1 LSRL). Aquesta constància documental també es produeix, com a conseqüència de l'obligació de formalitzar en un document públic la transmissió de les

participacions socials (art. 26.1 LSRL), en la inscripció obligatòria en el llibre de registre de socis de la titularitat originària i de les transmissions successives (art. 27.1 LSRL), i en la certificació que el soci té dret a obtenir de les participacions que constin registrades al seu nom (art. 27.4 LSRL).

El règim de transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos* és el vigent en la data en què el soci ha comunicat a la societat el propòsit de transmetre (art. 33 LSRL), i descansa sobre el postulat del caràcter essencialment tancat de la societat de responsabilitat limitada, perquè tot i que l'LSRL deixa a l'autonomia de la voluntat dels socis la configuració d'aquest règim, disposa, juntament amb un límit general que consisteix a declarar la nul·litat de les clàusules estatutàries que facin pràcticament lliure la transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos* (art. 30.1 LSRL), uns límits especials i un règim legal supletori per al cas que els socis no n'estableixin cap en els estatuts de la societat.

Aquests límits especials a l'autonomia estatutària es refereixen a la configuració de determinades clàusules estatutàries. El **primer límit especial estableix la nul·litat de les clàusules** per les quals el soci que ofereixi la totalitat o part de les seves participacions quedi obligat a transmetre'n un nombre diferent del de les ofertes (art. 30.2 LSRL).

El segon límit especial es refereix als requisits per a la validesa de les clàusules que prohibeixin la transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos*. Aquests requisits consisteixen en el fet que els estatuts reconeguin al soci el dret a separar-se de la societat en qualsevol moment i en la necessitat del consentiment de tots els socis per a incorporar aquestes clàusules als estatuts socials (art. 30.3 LSRL). No obstant això, els estatuts poden prohibir aquestes transmissions, o l'exercici del dret de separació, durant un període de temps no superior a cinc anys, a comptar des de la constitució de la societat o, per a les participacions procedents d'una ampliació de capital, des de l'atorgament de l'escriptura pública de la seva execució (art. 30.4 LSRL).

El règim legal supletori de les transmissions voluntàries de les participacions socials per actes *inter vivos* distingeix dos supòsits per a sotmetre'ls a una disciplina diversa. El primer cas es refereix a les transmissions entre socis, a favor del cònjuge, ascendent o descendent del soci, o a favor de societats que pertanyen al mateix grup. El règim aplicable a aquestes transmissions és el de la lliure transmissibilitat, segurament per entendre que els adquirents que es preveuen en el supòsit no són estranys respecte al grup de socis. El segon supòsit inclou els altres casos de transmissió voluntària de participacions socials per actes *inter vivos*, i el règim aplicable constitueix una restricció de la transmissibilitat de les participacions socials (art. 29.2 LSRL).

La restricció legal supletòria aplicable a la transmissió voluntària de participacions socials per actes *inter vivos* està configurada com un dret d'adquisició preferent que s'articula en **tres fases successives**.

En la primera fase **el soci que es proposi transmetre la seva participació o participacions ho ha de notificar per escrit als administradors de la societat**. D'aquesta manera compleix amb l'obligació de sol·licitar l'autorització i activa el dret d'adquisició preferent. En la notificació el soci ha de fer constar el nombre i les característiques de les participacions que pretén transmetre, la identitat de l'adquirent i el preu i altres condicions de la transmissió (art. 29.2 a) LSRL). Els administradors de la societat disposen d'un termini de tres mesos per a convocar la junta general que ha de decidir sobre la transmissió i designar els beneficiaris del dret d'adquisició preferent (art. 29.2 c) i f) LSRL).

La segona fase comprèn la celebració de **la junta en què s'ha d'adoptar l'acord de concedir o denegar l'autorització per a fer la transmissió notificada** (art. 29.2 b) LSRL). En cas que l'acord denegui l'autorització, la junta ha de procedir a designar mitjançant un acord ulterior els socis o tercers disposats a adquirir la totalitat de les participacions. Els socis concurrents a la junta general gaudeixen de preferència per a l'adquisició, i si els socis concurrents interessats a adquirir són més d'un, es distribueixen les participacions entre tots a prorrata de la seva participació en el capital social (art. 29.2 c) LSRL). En la tercera fase **la societat ha de comunicar per conducte notarial**, excepte si el soci transmetent va acudir a la junta, **la identitat dels socis o tercers adquirents** designats en l'acord de la junta general (art. 29.2 c) LSRL).

La transmissió de les participacions ha de constar en un document públic (art. 26.1 LSRL) que s'ha d'atorgar en el termini d'un mes a comptar des de la comunicació per la societat de la identitat de l'adquirent o adquirents (art. 29.2 e) LSRL). El preu de les participacions, la forma de pagament i les altres condicions de l'operació són les convingudes i comunicades a la societat pel soci transmetent. En cas que en el projecte de transmissió el pagament de la totalitat o de part del preu estigui ajornat, per a adquirir les participacions és requisit previ que una entitat de crèdit garanteixi el pagament del preu ajornat (art. 29.2 d).I LSRL). En els casos que la transmissió projectada fos a títol oneros diferent de la compravenda o a títol gratuït, cal fixar el preu d'adquisició. Aquest preu serà el que fixin les parts de comú acord o, a falta d'acord, el valor real de les participacions el dia que s'hagi comunicat a la societat el propòsit de transmetre.

Valor real de les participacions

El **valor real de les participacions** és el que determini l'auditor de comptes de la societat i, si la societat no està obligada a la comprovació dels comptes anuals, el que fixi un auditor designat pel registrador mercantil del domicili social, a sol·licitud de qualsevol dels interessats. En tots dos casos, la retribució de l'auditor serà satisfeta per la societat (art. 29.2 d).II LSRL). En els casos d'aportació a societat anònima o comanditària per accions, s'entén per valor real de les participacions el que resulti de l'informe elaborat per l'expert independent nomenat pel registrador mercantil (art. 29.2 d).III LSRL). L'adquiridor o adquiridors de les participacions socials poden exercir els drets de soci davant la societat des que aquesta societat tingui coneixement de la transmissió (art. 26.2 LSRL).

Després d'estudiar el règim de la transmissió voluntària de participacions socials per actes *inter vivos*, ara correspon analitzar el **règim de les transmissions involuntàries**, és a dir, el règim aplicable als supòsits en què la transmissió de les participacions no és conseqüència de la decisió lliure del soci, i que serà el vigent en la data de mort del soci o en la de l'adjudicació judicial o administrativa (art. 33 LSRL).

Els supòsits de transmissions involuntàries són el relatiu a l'execució forçosa de les participacions socials d'un soci per part d'un creditor personal i el relatiu a la transmissió *mortis causa*. En tots dos supòsits es busca fer compatible l'interès dels socis a evitar l'entrada d'estranyos al grup amb l'interès econòmic del creditor executant o de l'adquirent per successió hereditària.

En el supòsit de transmissió *mortis causa*, el règim establert, d'acord amb la disciplina relativa a la successió *mortis causa* (art. 988 i 989 CC), disposa que l'adquisició d'alguna participació social per successió hereditària confereix a l'hereu o legatari la condició de soci (art. 32.1 LSRL). Tanmateix, els socis poden establir en els estatuts una clàusula de rescat de les participacions del soci mort a favor dels socis supervivents. El dret de rescat s'ha d'exercitar en el termini màxim de tres mesos a comptar des de la comunicació a la societat de l'adquisició hereditària. Les participacions s'han d'apreciar en el valor real que tinguessin el dia de la mort del soci segons el que es disposa en l'article 100 LSRL, i el preu resultant s'ha de pagar al comptat (art. 32.2 LSRL).

El règim de les transmissions involuntàries conseqüència d'una execució forçosa és extremadament i innecessàriament complex per a aconseguir la finalitat que hem assenyalat anteriorment. Aquest règim obliga el jutge o l'autoritat administrativa que hagi decretat l'embargament de participacions socials a notificar-ho a la societat, i fer constar a la notificació la identitat de l'embargant i les participacions embargades. Una vegada ha rebut la notificació, la societat ha de procedir a anotar l'embargament en el llibre de registre de socis, i n'ha de remetre immediatament una còpia a tots els socis (art. 31.1 LSRL). Mentrestant, el procediment d'execució continua fins al moment anterior a l'aprovació de la rematada i l'adjudicació de les participacions socials

embargades, que quedarà en suspens. El jutge o l'autoritat administrativa han de remetre a la societat testimoniatge literal de l'acta de la subhasta o de l'acord d'adjudicació i, si escau, de l'adjudicació sol·licitada pel creditor.

Una vegada ha rebut aquest testimoni, la societat n'ha de traslladar una còpia a tots els socis en el termini màxim de cinc dies a comptar des de la seva recepció (art. 31.2 LSRL). L'acabament o l'adjudicació al creditor són fermes després d'un mes, a comptar de la recepció del testimoniatge per la societat. Mentre no adquireixin fermesa, els socis, o si ells no ho fan, i només quan ho estableixin els estatuts, la societat, es podran subrogar en lloc del rematant o, si escau, del creditor, mitjançant l'acceptació expressa de totes les condicions de la subhasta i la consignació íntegra de l'import de la rematada o, si escau, de l'adjudicació al creditor i de totes les despeses causades. En cas que la subrogació fos exercitada per més d'un soci, les participacions es distribuïran entre tots a prorrata de les seves parts socials respectives (art. 31.3 LSRL).

Pel que fa als **efectes de l'adquisició de participacions socials**, cal recordar que els qui adquireixin alguna participació desemborsada mitjançant aportacions no dineràries, responen solidàriament davant la societat i davant els creditors socials de la realitat d'aquestes aportacions i del valor que se'ls hagi atribuït en l'escriptura en els termes que es preveuen en l'article 21 de l'LSRL, i respecte als efectes de les transmissions de participacions socials que no s'ajustin al previst en l'LSRL o, si escau, al que estableixen els estatuts, s'ha de distingir entre els efectes que produeixen davant la societat i els que produeixen entre les parts del negoci de transmissió. Pel que fa als efectes davant la societat, aquestes transmissions no produeixen cap efecte (art. 34 LSRL), de manera que la societat en pot denegar la inscripció en el llibre de registre de socis (art. 27.1 LSRL), i d'aquesta manera impedeix que l'adquirent quedi legitimat per a exercir els drets de soci. En canvi, respecte als efectes entre les parts del negoci de transmissió, la doctrina majoritària sosté la plena validesa del negoci, però atesa la falta de legitimació de l'adquirent davant la societat, el transmetent queda obligat a exercir els drets de soci d'acord amb les instruccions de l'adquirent. La insatisfacció que produeix aquesta posició doctrinal, en permetre l'entrada en la societat dels interessos de l'adquirent, ha mogut un altre sector doctrinal a construir una solució diversa que, fonamentada en la idea que les restriccions constitueixen una manifestació del pacte de *non cedendo* (art. 1112 CC), nega que la transmissió es pugui produir quan les restriccions no s'han respectat.

4.4. Copropietat, drets reals i embargament

El principi d'indivisibilitat de les participacions socials (art. 5.1 LSRL) no és un obstacle per a les situacions de cotitularitat dominical sobre una o diverses participacions socials. El significat del principi d'indivisibilitat es contreu a la prohibició que el soci divideixi el valor nominal de les participacions socials per a crear-ne altres de noves, i a la prohibició de cedir algun dels drets integrants del contingut de la posició de soci d'una manera separada de les participacions socials, o de reservar-se algun d'aquests drets en transmetre les participacions socials. La disciplina de les situacions de cotitularitat sobre una o diverses participacions socials que conté l'LSRL no afecta les relacions entre

cotitulars, sinó les relacions entre ells i la societat, i la seva finalitat és simplificar per a la societat l'exercici dels drets de soci i reforçar el compliment de les obligacions en aquestes situacions.

El règim consisteix a establir sobre els copropietaris la càrrega de designar una sola persona per a l'exercici dels drets de soci i la responsabilitat solidària davant la societat de totes les obligacions que es derivin d'aquesta condició (art. 35 LSRL).

Les participacions socials són drets sobre els quals es poden constituir drets reals limitats, el règim dels quals és l'aplicable a cada tipus segons les regles del dret comú. La constitució de drets reals sobre les participacions socials ha de constar en escriptura pública (art. 26.1.II LSRL), llevat el dret de penyora, que ha de constar en document públic (art. 26.1.I LSRL). En el llibre de registre de socis cal fer constar la constitució de drets reals i altres gravàmens sobre les participacions socials (art. 27.1 LSRL). La disciplina de l'usdefruit de participacions socials i de la penyora de participacions socials que conté l'LSRL afecta únicament les relacions amb la societat (art. 36.2 LSRL) i compleix la funció de simplificar i aclarir l'exercici dels drets de soci en aquestes situacions. En el cas d'usdefruit de participacions, la qualitat de soci resideix en el nu propietari, i per això té dret a exercir els drets de soci, excepte l'exercici del dret a cobrar els dividends acordats per la societat durant l'usdefruit, que correspon a l'usufructuari (art. 36.1 LSRL).

Fora d'això, i llevat que el títol constitutiu de l'usdefruit disposi una altra cosa, és aplicable el que s'estableix en els articles 68 i 70 de l'LSA per a la liquidació de l'usdefruit i per a l'exercici del dret d'assumpció de noves participacions socials. En aquests casos, les quantitats que s'hagin de pagar pel nu propietari a l'usufructuari, s'abonaran en diners (art. 36.3 LSRL). En el cas de penyora de participacions socials, l'exercici dels drets de soci correspon al deutor pignoratiu que és propietari de les participacions (art. 37.I LSRL), i s'aplicaran les regles que es preveuen per al cas de transmissió forçosa (art. 31 LSRL) quan s'executi la penyora (art. 37.II LSRL).

En el cas d'embargament de participacions socials, són aplicables les mateixes normes que es preveuen per a la penyora, sempre que siguin compatibles amb el règim específic de l'embargament (art. 38 LSRL).

4.5. Els negocis sobre les pròpies participacions socials

La disciplina dels negocis sobre les pròpies participacions socials persegueix, igual que la relativa als negocis sobre accions pròpies en el cas de les societats anònimes, tutelar la integritat del capital social i la formació correcta de la voluntat social, però a diferència de la relativa als negocis sobre accions pròpies a les societats anònimes aquesta disciplina és molt més severa.

Pel que fa als **negocis d'adquisició originària**, s'estableix una prohibició absoluta, perquè una societat de responsabilitat limitada no podrà assumir en cap cas participacions pròpies ni accions o participacions emeses per la seva societat dominant (art. 39.1 LSRL). En cas que l'assumpció l'hagi fet una persona interposada, els fundadors i, si escau, els administradors, respondran solidàriament del reemborsament de les participacions assumides (art. 39.2 LSRL), i només queden exempts d'aquesta responsabilitat els qui demostrin no haver incorregut en culpa (art. 39.3 LSRL). En la mesura que no es preveuen efectes especials per la infracció de la prohibició, s'ha d'entendre que la seva contravençió comporta la nul·litat de ple dret del negoci d'assumpció (arg., ex article 6.3 CC).

El principi de prohibició que inspira la disciplina dels negocis sobre les participacions socials també s'estén als **negocis d'adquisició derivativa**, perquè la societat de responsabilitat limitada només pot adquirir les seves pròpies participacions, o accions o participacions de la seva societat dominant en tres supòsits excepcionals (art. 40.1 LSRL): quan formin part d'un patrimoni adquirit a títol universal, o si s'adquireixen a títol gratuït o com a conseqüència d'una adjudicació judicial per a satisfer un crèdit de la societat contra el seu titular (art. 40.1 a) LSRL); quan les participacions pròpies s'adquireixen en execució d'un acord de reducció del capital adoptat per la junta general (art. 40.1 b) LSRL), i quan les participacions pròpies s'adquireixen com a conseqüència de l'exercici del dret d'adquisició preferent de la societat en el supòsit d'execució forçosa (art. 31.3 i 40.1 c) LSRL).

Supòsits excepcionals

Hi ha tres supòsits excepcionals en què la societat de responsabilitat limitada pot adquirir les seves pròpies participacions, o accions o participacions de la seva societat dominant: quan formin part d'un patrimoni adquirit a títol universal, a títol gratuït o com a conseqüència d'una adjudicació judicial per a satisfer un crèdit de la societat contra el seu titular; quan les participacions pròpies s'adquireixen en execució d'un acord de reducció del capital; i quan les participacions pròpies s'adquireixen com a conseqüència de l'exercici del dret d'adquisició preferent de la societat en el supòsit d'execució forçosa.

En aquests casos, **les participacions pròpies adquirides per la societat s'han d'amortitzar immediatament**, amb la reducció obligatòria consegüent del capital social, d'acord amb el que s'estableix en els articles 80 i 81 de l'LSRL. En cas que l'adquisició no comporti devolució d'aportacions als socis, la societat ha de dotar una reserva per l'import del valor nominal de les participacions

amortitzades, que serà indisponible fins que transcorrin cinc anys a comptar des de la publicació de la reducció en el BORME, llevat que abans del venciment d'aquest termini s'hagin satisfet tots els deutes socials contrets abans de la data en què la reducció fos oposable a tercers (art. 40.2 LSRL). En canvi, les participacions o accions de la societat dominant adquirides per la societat de responsabilitat limitada s'han d'alienar en el termini màxim d'un any a comptar des de la seva adquisició i els és aplicable, mentre no siguin alienades, el règim que es disposa en l'article 79 de l'LSA (art. 40.3 LSRL).

La **prohibició absoluta** i sense excepcions torna a aparèixer **per als negocis d'acceptació en garantia**, ja que la societat de responsabilitat limitada no pot acceptar en penyora o en una altra forma de garantia les seves pròpies participacions o les accions o participacions emeses per una societat del grup al qual pertany (art. 40.4 LSRL), **i per als negocis d'assistència financera**, perquè la societat de responsabilitat limitada no pot anticipar fons, concedir crèdits o préstecs, oferir garantia ni facilitar assistència financera per a l'adquisició de les seves pròpies participacions o de les accions o participacions emeses per una societat del grup al qual pertany (art. 40.5 LSRL). La manca de previsió d'efectes especials per la infracció d'aquestes prohibicions porta necessàriament a entendre que la seva contravenció comporta la nul·litat dels negocis d'acceptació en garantia i d'assistència financera.

En relació amb la disciplina aplicable a les participacions recíproques que estableixin les societats de responsabilitat limitada, no hi ha cap peculiaritat, perquè l'article 41 de l'LSRL remet al que es disposa en els articles 82 a 88 de l'LSA.

La contravenció de qualsevol d'aquestes prohibicions o l'incompliment del deure d'amortitzar o alienar, constitueixen una infracció administrativa. La sanció aplicable consisteix en una multa per import de fins al valor nominal de les participacions o accions subscrietes, adquirides o acceptades en garantia per la societat o adquirides per un tercer amb assistència financera de la societat. La sanció s'imposa als administradors de la societat infractora, prèvia instrucció del procediment pel Ministeri d'Economia i Hisenda amb audiència dels interessats (art. 42 LSRL).

5. Els òrgans

L'estructura organitzativa de la societat de responsabilitat limitada està retallada sobre el model subministrat per la societat anònima com a prototip de les societats de capital. Els elements que formen aquesta estructura són, per tant, els òrgans socials que compleixen la funció d'actualitzar i aplicar el contracte de societat.

Els òrgans socials són **la junta general**, formada necessàriament pels socis, i **els administradors** que no són necessàriament socis.

La caracterització positiva de tots dos òrgans depèn dels postulats que constitueixen la base del dret de les societats de responsabilitat limitada. Aquests postulats són els que permeten de destacar els elements que diferencien la disciplina dels òrgans de la societat de responsabilitat limitada respecte al model del qual parteix.

5.1. La junta general de socis

La junta general és l'òrgan d'expressió i formació de la voluntat dels socis mitjançant l'exercici del dret de vot, i es pot definir com la reunió dels socis degudament convocats per a deliberar i decidir per majoria en els assumptes propis de la competència de la junta (art. 43.1 LSRL).

Aquesta definició, vàlida en el supòsit normal, s'ha de precisar perquè, en primer lloc, la junta no és pròpiament una reunió dels socis, sinó del capital social, perquè la junta amb un sol soci és perfectament vàlida. En segon lloc, tot i que la junta també és normalment una reunió convocada necessàriament amb caràcter previ al moment de fer-se, no és imprescindible, perquè en el cas de la junta universal no hi ha convocatòria i n'hi ha prou amb que estigui present o representada la totalitat del capital social, i que els concurrents acceptin per unanimitat que es faci la reunió (art. 48.1 LSRL). En la junta, els socis reunits deliberen i decideixen, mitjançant l'adopció d'acords socials per majoria de vots, sobre les matèries que formen la competència d'aquest òrgan.

La majoria de vots necessària per a adoptar els acords socials depèn de la matèria sotmesa a la decisió de la junta, però en tots els casos sempre es tracta d'una fracció projectada sobre la mateixa base de càlcul, constituïda pels vots corresponents a la totalitat de les participacions socials en què es divideix el capital

social (art. 53 LSRL). La delimitació de les matèries que formen la competència de la junta general és una qüestió que està parcialment resolta a l'LSRL, perquè el seu article 44 conté una llista enunciativa que inclou els assumptes següents:

- a) la censura de la gestió social, l'aprovació dels comptes anuals i l'aplicació del resultat;
- b) el nomenament i la separació dels administradors, liquidadors i, si escau, dels auditors de comptes, i també l'exercici de l'acció social de responsabilitat contra qualsevol d'ells;
- c) l'autorització als administradors per a l'exercici, per compte propi o aliè, del mateix gènere d'activitat que constitueixi l'objecte social, o d'un anàleg o complementari;
- d) la modificació dels estatuts socials;
- e) l'augment i la reducció del capital social;
- f) la transformació, fusió i escissió de la societat, i
- g) la dissolució de la societat.

Aquesta llista acaba amb la lletra:

- h) , en què es fa una remissió a qualsevol altres assumptes que determinin la llei o els estatuts.

Tanmateix, la competència tipològica més rellevant de la junta general de la societat de responsabilitat limitada és la que la legitima **per a donar instruccions a l'òrgan d'administració** o sotmetre a autorització l'adopció per aquest òrgan de decisions o acords sobre determinats assumptes de gestió (art. 44.2 LSRL). Aquesta atribució de competències en matèria de gestió a la junta general la situa en una posició de supremacia sobre els administradors de la societat. Ara bé, aquesta competència en matèria de gestió té caràcter dispositiu, perquè és possible derogar-la totalment o parcialment mitjançant la clàusula estatutària corresponent (art. 44.2 *ab initio* LSRL), i en tot cas la intervenció de la junta general en matèria de gestió no pot en cap cas buidar de contingut la funció dels administradors, ni afectar mai la funció de representació, que correspon en exclusiva a l'òrgan d'administració (art. 62.1 LSRL).

L'LSRL **prescindeix de la distinció entre juntes ordinàries i extraordinàries** i es limita a imposar una junta anual obligatòria, dins els sis primers mesos de cada exercici, a fi de censurar la gestió social, aprovar, si escau, els comptes de l'exercici anterior i resoldre sobre l'aplicació del resultat. Aquest àmbit material necessari de la junta anual obligatòria no implica cap obstacle perquè decideixi sobre qualsevol altre assumpte integrat en la seva competència. La

junta anual obligatòria no és l'única que s'ha de fer obligatòriament, perquè aquesta mateixa característica també inclou les juntes periòdiques que prevenen expressament els estatuts socials (art. 45.2 LSRL). La **junta universal** es caracteritza perquè sense necessitat de procedir a convocar-la formalment, es considera constituïda vàlidament per a tractar qualsevol assumpte, sempre que estigui present o representada la totalitat del capital social i els concurrents acceptin per unanimitat que es faci la reunió i el seu ordre del dia (art. 48.1 LSRL); a més, es pot dur a terme en qualsevol lloc del territori nacional o de l'estranger (art. 48.2 LSRL).

5.2. Funcionament

Els acords adoptats en la junta general són el resultat final d'un procediment que comença amb la convocatòria o comunicació formal als socis de la celebració de la junta general.

La legitimitat per a convocar la junta general correspon als administradors de la societat (art. 45.1 LSRL) i poden convocar-la sempre que ho considerin necessari o convenient (art. 45.3 LSRL). No obstant això, la convocatòria és obligatòria, en el cas de la junta anual obligatòria, dins els sis primers mesos de cada exercici, en les dates o períodes que determinin els estatuts (art. 45.2 LSRL), i quan ho sol·licitin un o més socis que representin, almenys, el 5% del capital social (art. 45.3 LSRL). En aquest últim cas, la junta general s'ha de convocar dins el mes següent a la data en què s'ha requerit notarialment els administradors per a convocar-la, i cal incloure necessàriament en l'ordre del dia els assumptes que hagin estat objecte de sol·licitud.

En els casos de la junta anual obligatòria o de les juntes periòdiques previstes en els estatuts, si no són convocades pels administradors dins el termini legal, ho poden ser pel jutge de primera instància del domicili social, a sol·licitud de qualsevol soci i prèvia audiència dels administradors (art. 45.2.II LSRL).

També, en cas que els administradors no atenguin oportunament la sol·licitud d'un o més socis que representin, almenys, el 5% del capital social, pot convocar la junta el jutge de primera instància del domicili social, sempre que ho sol·liciti el mateix percentatge del capital social i també prèvia audiència dels administradors (art. 45.3.II LSRL).

La convocatòria de la junta general pel jutge de primera instància del domicili social a instàncies de qualsevol soci, també és procedent en els casos de mort o de cessació de l'administrador únic, de tots els administradors que actuïn individualment, d'algun dels administradors que actuïn conjuntament, o de la majoria dels membres del consell d'administració, sense que hi hagi suplents, i amb l'única finalitat de nomenar els administradors corresponents (art. 45.4 LSRL).

En tots els casos en què és procedent la convocatòria judicial de la junta, el jutge ha de decidir en el termini d'un mes des que se li ha formulat la sol·licitud i, en el cas d'acordar-la, designa lliurement el president i el secretari de la junta, sense que sigui possible un recurs contra aquesta resolució, i les despeses de la convocatòria són a càrrec de la societat (art. 45.5 LSRL).

La convocatòria de la junta general feta obligatòriament o voluntàriament pels administradors, ha de reunir uns requisits de forma, temps i contingut.

La **forma de la convocatòria** prevista legalment amb caràcter supletori consisteix en un anunci publicat en el BORME i en un dels diaris de més circulació en el terme municipal en què estigui situat el domicili social (art. 46.1 LSRL). En els estatuts de la societat es pot substituir aquesta forma de la convocatòria per un anunci publicat en un diari de circulació determinat en el terme municipal del domicili social, o bé per qualsevol procediment de comunicació, individual i escrita, que assegurï la recepció de l'anunci per tots els socis en el domicili designat amb aquesta finalitat o en el que consti en el llibre de registre de socis. En el cas de socis que resideixin a l'estranger, els estatuts poden preveure que només se'ls convocarà individualment si han designat un lloc del territori nacional per a notificacions (art. 46.2 LSRL).

En relació amb els **requisits de temps de la convocatòria**, s'estableix expressament que entre la publicació de l'anunci corresponent o de la comunicació individual de la convocatòria i la data prevista per a celebrar la junta general, hi ha d'haver un termini d'almenys quinze dies, que, en els casos de convocatòria individual a cada soci, es computa a partir de la data en què s'ha remès l'anunci a l'últim soci (art. 46.3 LSRL). L'LSRL no preveu la possibilitat de celebrar la junta en segona convocatòria i l'RRM ha establert expressament que els estatuts socials no poden distingir entre primera i segona convocatòria (art. 186.2 RRM).

Pel que fa als **requisits de contingut**, la convocatòria ha d'expressar en tot cas el nom de la societat, la data i l'hora de la reunió, i l'ordre del dia, en el qual han de figurar els assumptes que s'han de tractar, i quan en els estatuts estigui prevista la convocatòria per mitjà de comunicació individual i escrita, també hi ha de constar el nom de la persona o persones que facin la comunicació (art. 46.4 LSRL).

En cas que en els estatuts no s'hagi establert un lloc concret per a fer la junta general, ha de tenir lloc en el terme municipal on la societat tingui el domicili, i quan en la convocatòria no figuri el lloc on s'ha de fer, s'entén que la junta s'ha convocat en el domicili social (art. 47 LSRL). L'assistència a la junta és un dels drets que integren el contingut de la participació social i, en conseqüència, tots els socis en són titulars, sense que en cap cas es pugui exigir per a l'assistència a les reunions de la junta general la titularitat d'un nombre mínim de participacions (art. 49.1 LSRL).

Els socis poden assistir a la junta personalment o bé fer-s'hi representar per mitjà d'un altre soci, el seu cònjuge, ascendents, descendents o persona que tingui poder general conferit en document públic amb facultats per a admi-

Lloc de celebració

Quan en la convocatòria de la junta general no figuri el lloc on s'ha de fer, s'entén que la junta s'ha convocat en el domicili social.

nistrar tot el patrimoni que el representat tingui en territori nacional. Aquest àmbit subjectiu de la representació del soci en la junta general és inderogable, si bé els estatuts poden autoritzar la representació per mitjà d'altres persones (art. 49.2 LSRL). En tot cas la representació ha de comprendre la totalitat de les participacions de les quals sigui titular el soci representat i s'ha de conferir per escrit i amb caràcter especial per a cada junta, sempre que no consti en document públic (art. 49.3 LSRL).

La constitució de la junta està precedida per la de la mesa, constituïda pel **president** i el **secretari** que, llevat disposició contrària dels estatuts, són el president i el secretari del consell d'administració i, quan no sigui així, els designats, al començament de la reunió, pels socis concurrents (art. 50 LSRL). La constitució vàlida de la junta general de la societat de responsabilitat limitada no exigeix cap quòrum, és a dir, la presència d'un determinat percentatge del capital social, tot i que indirectament aquesta presència és necessària, perquè si no hi ha present la majoria del capital exigida per a l'adopció dels acords corresponents, segons la matèria sobre la qual tractin, no es poden adoptar, i per això pren importància la confecció de la llista d'assistents abans de començar la deliberació entorn dels punts que formen l'ordre del dia de la junta.

5.3. Els acords socials

La constitució de la junta general permet de començar a discutir els assumptes que formen l'**ordre del dia** i posteriorment decidir mitjançant l'exercici del dret de vot per cada un dels socis presents o representats.

Els acords socials són precisament el resultat de l'exercici del dret de vot que, llevat de disposició contrària dels estatuts, està atribuït en proporció amb el capital assumit per cada soci, perquè s'ha de recordar que l'article 53.4 LSRL, en disposar que cada participació social concedeix al seu titular el dret a emetre un vot, parteix de la igualtat del valor nominal de totes les participacions socials.

En principi, com ja s'ha dit, tots els socis poden exercir el dret de vot, però quan per l'assumpte que es tracta hi ha un conflicte entre l'interès del soci i l'interès social, el primer, en principi, i per virtut del deure de fidelitat (ex article 7.1 CC), s'hauria d'abstenir. Tanmateix, en determinats casos de conflicte d'interessos l'LSRL prohibeix directament al soci exercir el dret de vot que correspon a les seves participacions, i estableix així un mecanisme de prevenció de la possible lesió de l'interès social. Aquests casos tenen lloc quan es tracta d'adoptar un acord que respecte a un soci l'autoritzi a transmetre participacions de les quals sigui titular, l'exclogui de la societat, l'alliberi d'una obligació o li concedeixi un dret, o pel qual la societat decideixi anticipar-li fons, concedir-li crèdits o préstecs, oferir garanties a favor seu o facilitar-li assistència financera, i també quan, essent administrador, l'acord es refereixi a la dispensa de la prohibició de competència o a l'establiment amb la societat d'una relació de prestació de qualsevol tipus d'obres o serveis (art. 52.1 LSRL).

L'adopció dels acords socials exigeix que siguin favorables a l'assumpte corresponent la majoria dels vots emesos vàlidament, tot i que el percentatge que ha de representar aquesta majoria sobre el capital social depèn de la naturalesa

material de l'assumpte sotmès a la decisió de la junta general. En tots els casos el percentatge del capital social exigít constitueix una majoria que comporta més participació dels socis en la junta general de la societat de responsabilitat limitada que en la de la societat anònima. Aquesta conseqüència és plenament consistent amb el postulat del caràcter tancat de la forma social analitzada, perquè sembla raonable que els socis tinguin més voluntat de participació en les decisions més importants de la societat.

En general, els acords socials s'adoptaran per una majoria de vots emesos vàlidament que representin almenys un terç dels vots corresponents a les participacions socials en les quals es divideixi el capital social (art. 53.1 LSRL).

No obstant això, per a l'augment o la reducció del capital, i per a qualsevol altra modificació dels estatuts socials, cal una majoria de vots que representi més de la meitat dels corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 53.2 a) LSRL), i la transformació, fusió o escissió de la societat, la supressió del dret de preferència en els augments de capital, l'exclusió de socis i l'autorització a què es refereix l'article 65.1 de l'LSRL, requereixen una majoria de vots que representi almenys dos terços dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 53.2 b) LSRL).

Aquestes majories tenen el caràcter de mínimes i dispositives, perquè per a tots o alguns assumptes determinats els estatuts poden exigir un percentatge de vots favorables superior a l'establert, sense arribar a constituir en cap cas la unanimitat, perquè això seria contrari al principi majoritari. Els estatuts també poden exigir, a més de la proporció de vots legal o estatutàriament establerta, el vot favorable d'un determinat nombre de socis. En tot cas queden fora de l'autonomia estatutària les majories requerides per a adoptar els acords de separació dels administradors (art. 68.2 LSRL) i d'exercici de l'acció social de responsabilitat contra aquests administradors (art. 69.2 LSRL).

Els acords adoptats per la junta general amb la majoria de vots legal o estatutàriament exigits **vinculen tots els socis**, fins i tot els dissidents i els que no hagin participat en la reunió (art. 43.2 LSRL).

L'acord social resultant de l'exercici del dret de vot existeix, per tant, des del mateix moment en què s'adopta a la junta general. Tanmateix, tots els acords socials han de constar en acta (art. 54.1 LSRL), que inclourà necessàriament la llista d'assistents i haurà de ser aprovada per la mateixa junta al final de la reunió o, si no és així, i dins el termini de quinze dies, pel president de la junta

general i dos socis interventors, l'un en representació de la majoria i l'altre per la minoria (art. 54.2 LSRL), i a partir de la data de la seva aprovació tindrà força executiva (art. 54.3 LSRL).

Els acords de la junta general es poden documentar en forma pública mitjançant l'atorgament de l'acta notarial corresponent de la junta general quan els administradors, per pròpia iniciativa o perquè ho sol·liciten socis que representin, almenys, el 5% del capital social, requereixen la presència de notari perquè aixequi acta de la junta general (art. 55.1 LSRL). L'acta notarial té la consideració d'acta de la junta i té força executiva des de la data del seu tancament sense necessitat de sotmetre's al tràmit d'aprovació (art. 55.2 LSRL). En cas que l'acta notarial hagués estat sol·licitada per socis que representin, almenys, el 5% del capital social, els acords de la junta només seran eficaços si consten en acta notarial (art. 55.1 *in fine* LSRL). La impugnació dels acords de la junta general es regeix pel que s'estableix per a la impugnació dels acords de la junta general d'accionistes en l'LSA (art. 56 LSRL).

5.4. L'òrgan d'administració i representació

L'aplicació i actualització del contracte de societat de responsabilitat limitada també exigeix que hi hagi un òrgan els membres del qual portin a terme les activitats d'administració de l'empresa social i de representació davant tercers del grup unificat per a aconseguir el fi comú, i per això en els estatuts de la societat s'ha de fer constar la manera o maneres d'organitzar l'administració de la societat (art. 13 f) LSRL).

Les maneres d'organitzar l'administració de la societat de responsabilitat limitada són un administrador únic, diversos administradors que actuïn solidàriament o conjuntament, o un consell d'administració (art. 57.1.I LSRL).

En els estatuts de la societat de responsabilitat limitada, a diferència de la societat anònima (art. 9 h) LSA), es poden fer constar diferents maneres d'organitzar l'administració i atribuir a la junta general la facultat d'optar alternativament per qualsevol d'aquestes maneres. Aquesta facultat d'optar alternativament per qualsevol de les maneres previstes en els estatuts facilita el canvi de la manera d'organitzar l'administració de la societat, perquè per a això no cal modificar els estatuts (art. 57.2 LSRL). En tot cas, i a fi de donar publicitat a la manera concreta d'organitzar l'administració de la societat, tot acord de modificació, constitueixi o no modificació dels estatuts, s'ha de consignar en escriptura pública i inscriure's al Registre Mercantil (art. 57.3 LSRL).

En cas que la manera d'organitzar l'administració sigui el **consell d'administració**, correspon als estatuts o, a falta de disposició estatuària, a la junta general, fixar el nombre mínim i màxim dels seus components, sense que

en cap cas pugui ser inferior a tres ni superior a dotze. Els estatuts han d'establir el règim d'organització i funcionament del consell pel que fa a la convocatòria i constitució de l'òrgan, i també a la manera de deliberar i adoptar acords per majoria, i respecte a la delegació de facultats regirà el que s'estableix per a les societats anònimes (art. 57.1.II LSRL i 141 LSA). Els acords nuls i anul·lables del consell d'administració poden ser impugnats pels administradors en el termini de trenta dies des de l'adopció, i pels socis que representin el 5% del capital social en el termini de trenta dies des que en van tenir coneixement, i sempre que no hagi transcorregut un any des de l'adopció (art. 70.1 LSRL). La impugnació d'aquests acords del consell d'administració es tramitarà d'acord amb el que s'estableix per a la impugnació dels acords de la junta general d'accionistes en l'LSA (art. 70.2 LSRL).

El nomenament de les persones titulars del càrrec d'**administrador** es fa en el moment de constituir la societat en la mateixa escriptura de constitució (art. 12.2 f) LSRL), però posteriorment la competència per al nomenament dels administradors correspon exclusivament a la junta general (art. 58.1 LSRL), sense que sigui admissible el nomenament per *cooptació* ni pel sistema de *representació proporcional* (art. 191 *in fine* RRM). En canvi, llevat que hi hagi una disposició contrària dels estatuts, sí que poden ser nomenats administradors suplents per al cas que un o més d'un dels administradors titulars cessin per qualsevol causa (art. 59.1 LSRL).

Entre els requisits per a ser nomenat administrador no es requereix la condició de soci (art. 58.2 LSRL), si bé en els estatuts es pot exigir aquesta condició o qualsevol altra, i ho poden ser tant les persones físiques com les persones jurídiques (art. 192.2 i 143 RRM).

Nota

No poden ser administradors els fallits i concursats no rehabilitats, els menors i incapacitats, els condemnats a penes que portin annexa la inhabilitació per a l'exercici de càrrec públic, els que haguessin estat condemnats per incompliment greu de lleis o disposicions socials, i els que per raó del seu càrrec no puguin exercir el comerç.

En canvi, no poden ser administradors els fallits i concursats no rehabilitats, els menors i incapacitats, els condemnats a penes que portin annexa la inhabilitació per a l'exercici de càrrec públic, els que haguessin estat condemnats per incompliment greu de lleis o disposicions socials, i els que per raó del seu càrrec no puguin exercir el comerç. En el mateix sentit, tampoc no poden ser administradors de les societats els funcionaris al servei de l'Administració amb funcions a càrrec seu que es relacionin amb les activitats pròpies de la societat de la qual es tracti (art. 58.3 LSRL).

Les persones nomenades com a administradors per acord de la junta general han d'acceptar el nomenament perquè tingui efectes (art. 58.4 LSRL), i tant el nomenament com l'acceptació s'han d'inscriure al Registre Mercantil (art. 192 RRM). En el cas dels administradors suplents, el nomenament i l'acceptació

s'inscriuran al Registre Mercantil després que hagi cessat el titular anterior (art. 59.1 *in fine* LSRL). L'acceptació del nomenament perfecciona la relació jurídica que vincula la persona nomenada com a administrador amb la societat, i el contingut de la qual està integrat per les disposicions de l'LSRL, pel que es disposa en els mateixos estatuts i pel que s'ha estipulat expressament entre les parts. Ara bé, aquesta relació especial d'administració no s'ha de confondre amb qualsevol tipus de relacions de prestació de serveis o d'obra entre la societat i un o diversos dels seus administradors, perquè per a establir o modificar aquestes relacions es requereix l'acord de la junta general (art. 67 LSRL).

El contingut legal de la relació especial d'administració es refereix, en primer lloc, a la durada del càrrec, que tindrà caràcter indefinit, llevat que els estatuts estableixin un termini determinat, cas en què poden ser reelegits una o més vegades per períodes de la mateixa durada (art. 60.1 LSRL). En cas que els estatuts estableixin un termini de durada del càrrec, el nomenament caduca quan, vençut el termini, s'hagi fet una junta general o hagi transcorregut el termini per a celebrar la junta que ha de resoldre l'aprovació dels comptes de l'exercici anterior (art. 60.2 LSRL). En aquest últim cas, el nomenament de l'administrador suplent s'entén que s'ha fet pel període pendent de complir per la persona de la qual es cobreixi la vacant (art. 59.2 LSRL).

El càrrec d'administrador de la societat de responsabilitat limitada és gratuït, llevat que els estatuts estableixin el contrari, tot determinant expressament el sistema de retribució concret (art. 66.1 LSRL).

El sistema de retribució que s'ha de determinar en els estatuts per a enervar la presumpció de gratuïtat pot consistir en una quantitat fixa o variable, en una participació en els beneficis o en una combinació d'aquests conceptes, o qualsevol altre sistema. En el supòsit que el sistema de retribució determinat en els estatuts tingui com a base una participació en els beneficis, els estatuts han de fixar concretament la participació, que en cap cas no pot ser superior al 10% dels beneficis repartibles entre els socis (art. 66.2 LSRL), i quan el sistema previst no tingui com a base una participació en els beneficis, la remuneració dels administradors es fixarà per a cada exercici per acord de la junta general (art. 66.3 LSRL).

La tutela de l'interès social explica que també formi part del contingut legal de la relació especial d'administració la prohibició de competència que pesa sobre els administradors.

Els administradors no es poden dedicar, per compte propi o d'altri, al mateix gènere d'activitat que constitueixi l'objecte social de la societat de responsabilitat limitada, ni a un d'anàleg o complementari (art. 65.1 LSRL).

La infracció d'aquesta prohibició legitima qualsevol soci per a sol·licitar la cessació de l'administrador al jutge de primera instància del domicili social (art. 66.2 LSRL). Tanmateix, la prohibició cessa quan l'administrador que pretengui desenvolupar, per compte propi o d'altri, aquestes activitats, sol·licita i obté l'autorització de la societat que, si escau, l'atorgarà mitjançant l'acord corresponent de la junta general (art. 65.1 *in fine* LSRL) adoptat amb el vot favorable d'almenys dos terços dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 53.2 b) LSRL). Aquesta mateixa funció de tutela de l'interès social explica la prohibició que la societat concedeixi crèdits o préstecs, garanties i assistència financera, o anticipi fons a favor dels seus propis socis i administradors, llevat d'un acord de la junta general per a cada cas concret (art. 10 LSRL).

La **relació especial d'administració s'extingeix** pel transcurs del termini determinat en els estatuts (art. 60.2 LSRL), per la mort o declaració de mort de la persona física o per extinció de la persona jurídica, i també per la renúncia del mateix administrador mitjançant la dimissió (art. 192.2 RRM). La cessació de l'administrador també es pot produir com a conseqüència de l'acord de promoure l'acció social de responsabilitat o de transigir-ne l'exercici (art. 69.1 LSRL i 134.2.II LSA), i per l'obertura de la liquidació de la societat (art. 110.1 LSRL) o com a conseqüència de l'exclusió del soci administrador que infringeixi la prohibició de competència o hagués estat condemnat per sentència ferma a indemnitzar la societat els danys i perjudicis causats per actes contraris a aquesta llei o als estatuts, o portats a terme sense la deguda diligència (art. 98 LSRL). La relació d'administració també s'extingeix com a conseqüència de l'acord de separació adoptat per la junta general, encara que no consti en l'ordre del dia (art. 68.1 LSRL), i per a l'adopció del qual els estatuts no poden exigir una majoria superior als dos terços dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 68.2 LSRL).

5.5. La representació de la societat

L'activitat de representació constitueix el vessant extern de l'activitat d'administració i es refereix a l'activitat dirigida a establir relacions amb tercers que vinculen la societat.

Aquesta activitat de representació de la societat, dins i fora de judici, correspon genèricament als administradors (art. 62.1 LSRL), però l'atribució del poder de representació als administradors es fa segons la modalitat d'organització

concreta de l'administració establerta. En general, la disciplina d'atribució del poder de representació segueix el principi de correlació entre la titularitat del poder de gestió i de representació. En el cas d'administrador únic, el poder de representació li correspon necessàriament (art. 62.2 a) LSRL). En cas que l'administració de la societat es confiï a diversos administradors solidaris, el poder de representació correspon a cada administrador, tot i que es permet que amb abast merament intern i mitjançant una clàusula estatutària o acord de la junta general es procedeixi a distribuir les facultats de la manera més adequada (art. 62.2 b) LSRL).

En els casos de diversos administradors conjunts i del consell d'administració, es pot produir una dissociació entre la titularitat del poder de gestió i del poder de representació. En el primer cas perquè quan hi ha diversos administradors conjunts el poder de representació s'exerceix mancomunament almenys per dos dels administradors en la forma determinada en els estatuts (art. 62.2 c) LSRL). En el cas de consell d'administració, si bé el poder de representació correspon al mateix consell, que actua col·legiadament, es permet que en els estatuts s'atribueixi el poder de representació a un o diversos membres del consell a títol individual o conjunt, i quan el consell, mitjançant un acord de delegació, nomeni una comissió executiva o un o diversos consellers delegats, s'ha d'indicar el règim de la seva actuació (art. 62.2 d) LSRL). En matèria de representació passiva, s'estableix que les comunicacions o notificacions a la societat es poden adreçar a qualsevol dels administradors, i en el cas de consell d'administració s'adreçaran al seu president (art. 64 LSRL).

En matèria de l'àmbit del poder de representació, la disciplina establerta és idèntica a l'equivalent en la societat anònima, perquè es tracta de tutelar la seguretat del tràfic.

En conseqüència, el poder de representació dels administradors de la societat de responsabilitat limitada també s'estén a tots els actes compresos en l'objecte social delimitat en els estatuts (art. 63.1 LSRL). L'extensió típica de l'àmbit del poder de representació és inderogable enfront de tercers, perquè qualsevol limitació de les facultats representatives dels administradors, tot i que es trobi inscrita al Registre Mercantil, serà ineficaç enfront de tercers (art. 63.1 *in fine* LSRL). Tanmateix, la societat també queda obligada davant tercers que hagin obrat de bona fe i sense culpa greu, malgrat que es desprengui dels estatuts inscrits al Registre Mercantil que l'acte no està comprès en l'objecte social (art. 63.2 LSRL).

5.6. Els deures i la responsabilitat dels administradors

La disciplina de la responsabilitat dels administradors de la societat de responsabilitat limitada és la mateixa que la dels administradors de la societat anònima, perquè l'LSRL només estableix sobre això una remissió genèrica a la disciplina de l'LSA (art. 69.1 LSRL) i una precisió relativa a l'acord de la junta general que decideixi sobre l'exercici de l'acció social de responsabilitat, en el sentit d'exigir per a la seva adopció una majoria que representi almenys un terç dels vots corresponents a les participacions socials en què es divideixi el capital social (art. 53.1 LSRL) i de prohibir-ne la modificació pels estatuts (art. 69.2 LSRL). Pel que fa als deures generals que pesen sobre els administradors

–la infracció dels quals, productora d'un dany, constitueix el fonament de la seva responsabilitat–, l'article 61 LSRL reproduïx literalment el contingut de l'article 127 de l'LSA, en disposar que els administradors exerciran el seu càrrec amb la diligència d'un empresari ordenat i d'un representant lleial, i que han de guardar secret sobre les informacions de caràcter confidencial, després i tot de cessar en les seves funcions.

6. Els comptes anuals

En matèria de formulació, comprovació, aprovació i dipòsit i publicitat dels comptes anuals de la societat de responsabilitat limitada, l'article 84 de l'LSRL disposa que en tot el que no es preveu en aquesta llei és aplicable a les societats de responsabilitat limitada el que s'estableix en el capítol VII de la llei de societats anònimes, i establint així una remissió pràcticament global a la disciplina dels comptes anuals de la societat anònima. En aquesta matèria dels comptes anuals, les úniques disposicions contingudes expressament en l'LSRL es refereixen, una, a la possibilitat d'**alterar** mitjançant una clàusula estatutària el criteri de **la distribució de dividendes** proporcional a la participació de cada soci en el capital social (art. 85 LSRL), amb la qual cosa es permet la personalització de la posició de soci i s'aproxima el règim de les societats de responsabilitat limitada al de les societats anònimes. L'altra disposició confirma, en primer lloc, el **dret del soci en relació amb els comptes anuals**, amb el mateix contingut i amplitud que posseeix el dret corresponent del soci d'una societat anònima (art. 212.2 LSA), és a dir, el dret del soci a obtenir la documentació comptable que s'ha de sotmetre a l'aprovació de la junta general corresponent, a partir de la seva convocatòria i, si escau, l'informe de gestió i el dels auditors de comptes (art. 86.1 LSRL).

Remissió a la disciplina de la societat anònima

L'article 84 de l'LSRL estableix una remissió pràcticament global a la disciplina dels comptes anuals de la societat anònima pel què fa a la formulació, comprovació, aprovació i dipòsit i publicitat dels comptes anuals de la societat de responsabilitat limitada.

En segon lloc, aquesta mateixa disposició estableix un dret que s'atribueix a la minoria, llevat que hi hagi una disposició contrària dels estatuts, a l'examen de la comptabilitat, exercitable durant el mateix termini del qual disposen els socis per a examinar els comptes anuals, és a dir, des de la convocatòria de la junta general. En efecte, **el soci o socis que representin almenys el 5% del capital social poden examinar en el domicili social, per ells mateixos o amb un expert comptable, els documents que serveixin de suport i d'antecedent dels comptes anuals** (art. 86.2 LSRL). El fonament d'aquest dret de minoria s'ha de buscar en el postulat relatiu al caràcter essencialment tancat de la societat de responsabilitat limitada, que implica més necessitat de control de la gestió social.

Aquest dret no impedeix ni limita el dret dels socis de les societats que no estiguin obligades a sotmetre els comptes anuals a comprovació per un auditor i que representin, almenys, el 5% del capital, a sol·licitar del registrador mercantil del domicili social que, amb càrrec a la societat, es nomeni un auditor de comptes perquè faci la revisió dels comptes anuals d'un exercici determinat (art. 86.3 LSRL i 205. 2 LSA).

7. Modificació del contracte i dels estatuts

L'escriptura pública de constitució de la societat de responsabilitat limitada documenta el negoci jurídic fundacional de la societat i, en conseqüència, l'alteració del contingut de qualsevol dels elements contractuals que la integren exigeix el consentiment de tots els socis fundadors segons les regles que regeixen per a modificar els contractes (art. 12.3 LSRL i 94.1.2n. RRM). En canvi, la modificació dels estatuts, malgrat el seu origen contractual, no segueix les regles generals de modificació dels contractes.

La possibilitat d'alterar el contingut dels estatuts tant en el fons com en la forma mitjançant un acord adoptat per majoria en la junta general constitueix una de les característiques de les societats de capital.

Aquest és el punt d'arribada d'un procés que parteix del principi oposat i que, passant per la necessitat de pactar expressament el règim majoritari, acaba per adoptar-se la regla majoritària amb caràcter imperatiu, a fi de permetre la modificació dels estatuts perquè els socis adaptin l'ordenament societari a les noves exigències que sorgeixen per a desenvolupar l'empresa col·lectiva. L'exigència d'adaptabilitat a què respon la modificabilitat dels estatuts per majoria està compensada per un conjunt de cauteles i de garanties que eviten que la modificació dels estatuts es pugui resoldre en perjudici dels socis o dels creditors socials.

7.1. Les modificacions en general

La competència per a modificar els estatuts de la societat de responsabilitat limitada recau sobre la junta general (art. 71.1 *ab initio* LSRL). És una competència pràcticament absoluta, sense possibilitat de delegació i amb una única excepció. L'excepció, llevat de disposició contrària dels estatuts, es refereix al trasllat del domicili social dins el mateix terme municipal. En aquest últim cas, els mateixos administradors poden atorgar l'escriptura pública corresponent de modificació dels estatuts (art. 72.1 LSRL). En relació amb la convocatòria, s'han de complir les exigències de forma i contingut de caràcter general (art. 46 LSRL). Però d'una manera afegida s'exigeix que els punts que s'han de modificar s'expressin en la convocatòria amb l'oportuna claredat (art. 71.1 LSRL). El dret reconegut als socis d'examinar en el domicili social el text íntegre de la modificació proposada (art. 71.1 *in fine* LSRL) també persegueix el mateix objectiu informatiu.

L'acord de la junta general de modificació dels estatuts s'ha d'adoptar amb una majoria de vots superior a l'ordinària, que en el cas de la societat de responsabilitat limitada consisteix en una majoria de vots que representi més de la meitat dels vots corresponents a les participacions en les quals es divideixi el capital social (art. 53.2 a) LSRL). En relació amb els requisits de formalització i

de publicitat dels acords de modificació estatutària, s'exigeix que la modificació es faci constar en escriptura pública, que s'inscriurà al Registre Mercantil i que posteriorment es publicarà en el BORME (art. 71.2 LSRL i 195 RRM).

Nota

En el cas dels acords de modificació dels estatuts que donen lloc al dret de separació, està prevista una publicitat complementària que consisteix en la publicació en el BORME abans de la seva inscripció (art. 97.1 LSRL i 206.1 RRM).

Juntament amb els requisits generals que acabem de descriure, en determinats supòsits de modificació dels estatuts s'afegeix l'exigència que concorri el consentiment individual dels socis interessats o afectats per la modificació, amb la qual cosa es posa de manifest la dimensió contractual de la posició jurídica de soci en la societat de responsabilitat limitada.

Nota

El supòsit més rellevant respecte a això últim és el relatiu a la modificació que afecti els drets individuals dels socis (art. 71.1.II LSRL), perquè inclou tots els casos en què la modificació afecta els titulars de participacions privilegiades que atribueixen algun benefici en matèria de vot (art. 53.4 LSRL), de distribució de dividendes (art. 85 LSRL) o de participació en la liquidació (art. 119.1 LSRL).

El consentiment individual també és necessari per a les modificacions que impliquin noves obligacions per als socis respecte a aquests (art. 71.1.II LSRL), i per a la creació, modificació o extinció anticipada de l'obligació de fer prestacions accessòries respecte als obligats (art. 25.1 LSRL).

Els altres supòsits de modificacions estatutàries que requereixen el consentiment individual de tots els socis són les que consisteixen en la incorporació als estatuts de clàusules que prohibeixen la transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos*, sempre que reconguin al soci el dret de separar-se de la societat en qualsevol moment (art. 30.3 LSRL); l'augment del capital social, elevant el valor nominal de les participacions socials (art. 74.1 LSRL); la reducció del capital que no afecti per igual totes les participacions (art. 79.2 LSRL); la incorporació, la modificació o la supressió de causes de separació, i la incorporació o modificació de causes d'exclusió (art. 98.II LSRL).

En determinades modificacions dels estatuts, la mateixa LSRL atorga als socis que no haguessin votat a favor de l'acord el dret a separar-se de la societat (art. 95 LSRL), supòsit que analitzarem més endavant en tractar de la separació i l'exclusió de socis i, finalment, la modificació que consisteix a transferir a l'estranger el domicili de la societat només es podrà adoptar quan hi hagi un conveni internacional vigent a Espanya que ho permeti, amb el manteniment de la mateixa personalitat jurídica (art. 72 LSRL). No obstant això, els casos més importants de modificació dels estatuts subjectes a requisits especials són els relatius a l'**augment** i la **reducció del capital social**.

7.2. L'augment del capital social

L'augment del capital social implica la modificació de la menció dels estatuts socials que designa l'import fixat per al capital social en moneda de curs legal (art. 13 e) LSRL) mitjançant l'elevació d'aquesta xifra, però aquesta modificació formal està vinculada sempre i necessàriament amb una alteració patrimonial, que consisteix en un augment del valor patrimonial net de la societat, que queda vinculat al capital social mitjançant l'ingrés de nous mitjans patrimonials o bé mitjançant una operació comptable de traspàs dels comptes de reserves al del capital.

La tipologia dels augments del capital es construeix sobre dos criteris, el del **procediment utilitzat** (art. 73.1 LSRL) i el de la **naturalesa del contravalor patrimonial** que quedarà vinculat al capital social (art. 73.2 LSRL).

En el primer cas es distingeix entre l'augment del capital social per elevació del valor nominal de les participacions socials que ja hi ha, que requereix el consentiment de tots els socis –excepte en cas que es faci íntegrament amb càrrec a reserves o beneficis de la societat (art. 74.1 LSRL)–, i l'augment del capital social per creació de noves participacions socials, cas en què sorgeix el dret d'assumpció preferent estudiat abans (art. 75 i 76 LSRL) i regeix la prohibició de transmissió de les noves participacions socials fins a la inscripció de l'augment al Registre Mercantil (art. 28 LSRL).

En aquests dos tipus d'augment del capital social, el contravalor de l'augment del capital social pot consistir tant en noves aportacions dineràries o no dineràries al patrimoni social, incloent-hi l'aportació de crèdits contra la societat, com en la transformació de reserves o beneficis que ja figuraven en aquest patrimoni (art. 73.2 LSRL). La tipologia dels augments del capital social segons la naturalesa del contravalor és variada, com es desprèn de l'enumeració dels diferents elements patrimonials que poden constituir el contravalor. La disciplina d'aquests augments és diversa i depèn de la naturalesa respectiva de l'element patrimonial que constitueixi el contravalor de l'augment.

L'augment del capital amb aportacions dineràries exigeix que davant el notari autoritzant de l'escriptura d'augment del capital social s'acrediti la realitat de les aportacions dineràries mitjançant certificació del dipòsit de les quantitats corresponents a nom de la societat en una entitat de crèdit, certificació que el notari incorporarà a l'escriptura, o mitjançant el lliurament de les aportacions perquè el notari constitueixi el dipòsit a nom de la societat. La vigència de la certificació és de dos mesos, a comptar de la seva data. Mentre no transcorri el període de vigència, la cancel·lació del dipòsit per qui l'ha constituït exigeix la devolució prèvia de la certificació a l'entitat de crèdit emissora (art. 19 LSRL i 199.1 i 189.1 RRM).

En l'**augment del capital amb aportacions no dineràries** cal que al mateix temps de la convocatòria de la junta general es posi a disposició dels socis un informe dels administradors en què es descriguin detalladament les aportacions projectades, la seva valoració, les persones que les han de fer, el nombre de participacions socials que s'han de crear, la quantia de l'augment del capital i les garanties adoptades per a l'efectivitat de l'augment segons la naturalesa dels béns en què consisteixi l'aportació (art. 74.3 LSRL). Les persones que tenen la condició de soci en el moment que s'acordi l'augment del capital, llevat que haguessin fet constar en acta la seva oposició a l'acord d'augment o a la valoració atribuïda a l'aportació (art. 21.1.II LSRL), responen solidàriament davant la societat i els creditors socials de la realitat d'aquestes aportacions i del valor que se'ls ha atribuït en l'escriptura. Els administradors de la societat també responen per la diferència entre el valor atribuït a l'aportació en el seu informe i el valor real de les aportacions no dineràries (art. 21.1.I LSRL).

Pel que fa a la legitimació activa per a l'exercici d'aquesta acció de responsabilitat, s'atorga als administradors i als liquidadors de la societat (art. 21.2 LSRL); a qualsevol soci que hagi votat en contra de l'acord, sempre que representi almenys el 5% de la xifra del capital social; a qualsevol creditor en el cas d'insolvència de la societat (art. 21.3 LSRL). La responsabilitat davant la societat i els creditors socials prescriu als cinc anys, a comptar del moment en què s'ha fet l'aportació (art. 21.4 LSRL).

En l'**augment del capital per compensació de crèdits** s'exigeix que els crèdits siguin totalment líquids i exigibles i, a més, que al mateix temps de la convocatòria de la junta general es posi a disposició dels socis en el domicili social un informe de l'òrgan d'administració sobre la naturalesa i les característiques dels crèdits en qüestió, la identitat dels aportants, el nombre de participacions socials que s'ha de crear i la quantia de l'augment del capital. Aquest informe s'incorporarà a l'escriptura pública que documenti l'execució de l'augment, i s'hi ha de fer constar expressament la concordança de les dades relatives als crèdits amb la comptabilitat social (art. 74.2 LSRL).

En l'**augment del capital amb càrrec a reserves** es poden fer servir per a aquesta finalitat les reserves disponibles, les primes d'assumpció de les participacions socials i la totalitat de la reserva legal. L'existència en el patrimoni social dels recursos necessaris per a procedir a l'augment es garanteix mitjançant l'exigència de la formulació d'un balanç aprovat per la junta general i referit a una data compresa dins els sis mesos immediatament anteriors a l'acord. Aquest balanç s'ha d'incorporar a l'escriptura pública d'augment (art. 74.4 LSRL).

En cas que l'augment del capital social no s'hagués desemborsat íntegrament dins el termini fixat amb aquesta finalitat, el capital quedarà augmentat en la quantia desemborsada, llevat que en l'acord s'hagués previst que l'augment quedés sense efecte en el cas de desemborsament incomplet. En aquest últim cas, l'òrgan d'administració ha de restituir les aportacions que s'han fet, dins

el mes següent al venciment del termini fixat per al desemborsament. Si les aportacions fossin dineràries, la restitució es pot fer mitjançant una consignació de l'import a nom dels aportants respectius en una entitat de crèdit del domicili social, i se'ls comunica per escrit la data de la consignació i l'entitat dipositària (art. 77 LSRL).

L'augment del capital social en qualsevol dels diferents tipus estudiats requereix un acord de la junta general que es pot documentar en l'escriptura pública corresponent (art. 198.5 RRM), l'atorgament de l'escriptura que documenti l'execució de l'acord d'augment, i la inscripció de l'augment del capital social al Registre Mercantil.

L'acord de la junta general d'augment del capital social s'ha de prendre complint amb els requisits generals i especials que s'han analitzat abans. L'escriptura que documenti l'execució de l'acord d'augment del capital social té un contingut determinat (art. 78.1 LSRL i 198, 199 i 200 RRM).

L'acord d'augment del capital social i la seva execució i, si escau, les respectives escriptures, s'han d'inscriure simultàniament al Registre Mercantil (art. 78.2 LSRL). En cas que transcorrin sis mesos des que es va obrir el termini per a assumir l'augment del capital i les escriptures no s'haguessin presentat per a inscriure-les al Registre Mercantil, els aportants poden exigir la restitució de les aportacions que s'han fet. En cas que la no-presentació dels documents a inscripció fos imputable a la societat, els aportants poden exigir, juntament amb la restitució de les aportacions, l'interès legal corresponent (art. 78. 3 LSRL).

7.3. La reducció del capital social

La reducció del capital social implica la modificació de la menció dels estatuts socials que designa l'import fixat per al capital social en moneda de curs legal (art. 13 e) LSRL) mitjançant la disminució d'aquesta xifra, però aquesta modificació formal no té vinculada sempre i necessàriament una alteració patrimonial corresponent que consisteixi en una reducció del valor patrimonial net de la societat vinculat al capital social. Això últim només succeeix quan la reducció del capital social té per finalitat la restitució d'aportacions als socis (art. 79.1 *ab initio* LSRL), però mai no passa en cas que la finalitat de la reducció del capital sigui restablir l'equilibri entre el capital i el patrimoni comptable de la societat, disminuït com a conseqüència de pèrdues (art. 79.1 *in fine* LSRL).

En tot cas els procediments que es poden fer servir per a reduir el capital social són els inversos als que serveixen per a augmentar el capital, és a dir, **l'amortització de participacions socials i la disminució del valor nominal**

de les participacions socials. Cal afegir-hi el procediment que consisteix a **agrupar les participacions socials** per a canviar-les per altres amb un valor nominal que es correspongui amb la nova xifra del capital social reduït.

En la **reducció del capital social per restitució d'aportacions** la devolució de capital s'ha de fer a prorrata de les participacions socials respectives, llevat que, per unanimitat, s'acordi un altre sistema (art. 81.4 LSRL), i els socis als quals s'ha restituit la totalitat o part de les aportacions respondran solidàriament entre si i amb la societat del pagament dels deutes socials contrets abans de la data en què la reducció fos oposable a tercers (art. 80.1 LSRL). Aquesta responsabilitat de cada soci compleix la funció de tutelar els creditors socials, té com a límit l'import del que s'ha percebut en concepte de restitució de l'aportació social (art. 80.2 LSRL) i prescriu als cinc anys, a comptar des de la data en què la reducció és oposable a tercers (art. 80.3 LSRL). En la inscripció al Registre Mercantil de l'execució de l'acord, s'ha d'expressar la identitat de les persones a les quals s'hagués restituit la totalitat o part de les aportacions socials (art. 80.5 LSRL i 201.3 RRM) amb la finalitat que els creditors en tinguin l'oportú coneixement.

Aquest sistema de tutela dels creditors socials mitjançant la responsabilitat dels socis als quals s'hagués restituit la totalitat o part de les seves aportacions no tindrà lloc quan en acordar-se la reducció es doti una reserva amb càrrec a beneficis o a reserves lliures per un import igual al que s'ha percebut pels socis en concepte de restitució de l'aportació social.

Aquesta reserva és indisponible fins que transcorrin cinc anys, a comptar des de la publicació de la reducció en el BORME, llevat que abans del venciment del termini s'haguessin satisfet tots els deutes socials contrets abans de la data en què la reducció fos oposable a tercers (art. 80.4 LSRL). En la inscripció al Registre Mercantil de l'execució de l'acord hi ha de constar la declaració de l'òrgan d'administració que indiqui que s'ha constituït la reserva (art. 80.5 LSRL i 201.3 RRM), perquè els creditors puguin tenir coneixement de la seva constitució.

En cas que en els estatuts de la societat es reconegui als creditors socials un **dret d'oposició** a la reducció del capital que impliqui una restitució als socis de les seves aportacions, no són aplicables ni el sistema de responsabilitat dels socis ni l'alternatiu de la constitució d'una reserva indisponible que acabem de descriure. En aquest cas la reducció no es pot portar a terme sense que transcorri un termini de tres mesos a comptar des de la data en què s'hagi notificat als creditors (art. 81.1 LSRL), i és nul·la tota restitució que es faci abans de transcórrer aquest termini o malgrat l'oposició entaulada, en el termini legal i la forma adequada, per qualsevol creditor (art. 81.3 *in fine* LSRL). La notificació de la reducció als creditors es farà personalment, i si això no és possible,

perquè se'n desconeix el domicili, per mitjà d'anuncis que s'han de publicar en el BORME i en un diari dels de més circulació en la localitat on la societat tingui el domicili (art. 81.2 LSRL). En aquest termini de tres mesos els creditors ordinaris es poden oposar a l'execució de l'acord de reducció, si els seus crèdits no són satisfets o la societat no ofereix garantia (art. 81.3 LSRL i 201.2 RRM).

La **reducció del capital social dirigida a restablir l'equilibri entre la xifra del capital social i el patrimoni comptable de la societat** disminuït com a conseqüència de pèrdues no es pot dur a terme mentre la societat tingui qualsevol mena de reserves (art. 82.1 LSRL), de manera que abans d'adoptar l'acord de reducció cal fer servir les reserves disponibles i la reserva legal per a compensar les pèrdues sofertes per la societat. La constatació de les pèrdues que legitimen la reducció del capital social s'ha de fer sobre la base d'un balanç referit a una data compresa dins els sis mesos immediatament anteriors a l'acord de reducció i aprovat per la junta general, després que els auditors de comptes de la societat ho comprovin, quan estigui obligada a comprovar els seus comptes anuals, i si no ho està, després de la comprovació de l'auditor de comptes que els administradors designin amb aquesta finalitat. El balanç i la seva comprovació s'incorporen a l'escriptura pública de reducció (art. 82.2 LSRL i 201.4 RRM).

En els dos supòsits que s'han exposat de reducció del capital social, s'han de complir els requisits generals de modificació dels estatuts i els especials acabats de referir, de manera que es requereix un acord de reducció del capital social adoptat per la junta general que pot ser documentat en l'escriptura pública corresponent (art. 201 i 201.6 RRM). En segon lloc s'ha de dur a terme i s'ha de documentar en l'escriptura pública corresponent l'execució de la reducció del capital i, finalment, tant l'escriptura que documenta l'acord com la que n'acredita l'execució, o l'escriptura pública única que documenti tots dos actes, han de ser objecte d'inscripció al Registre Mercantil (art. 202 RRM).

La disciplina de la reducció del capital social no s'exhaureix amb els supòsits referits, sinó que n'hi ha d'altres que podem qualificar com a **supòsits especials de reducció del capital social**. El primer està constituït per la **reducció del capital social que no afecti de la mateixa manera totes les participacions**, cas en què per a efectuar-lo cal que prestin el consentiment tots els socis (art. 79.2 LSRL). El segon es produeix en els casos en què té lloc la **separació o l'exclusió de socis**, perquè com a conseqüència necessària s'ha de procedir a la **reducció del capital social en la quantia corresponent al valor nominal de les participacions socials que s'hagin d'amortitzar**. El caràcter necessari de la reducció explica que siguin els mateixos administradors, sense necessi-

tat d'acord específic de la junta general, els qui en aquest cas han d'atorgar l'escriptura pública corresponent de reducció del capital social (art. 97.2 i 102 LSRL).

El tercer supòsit de reducció especial del capital social té lloc en els casos d'**adquisició derivativa de les mateixes participacions socials**, bé perquè s'adquireixen en execució d'un acord de reducció del capital adoptat per la junta general (art. 40.1 b) LSRL) o bé perquè la societat adquireix les seves pròpies participacions a títol gratuït o en virtut d'una adjudicació judicial, o formant part d'un patrimoni assumit a títol universal (art. 40.1 a) LSRL), o com a conseqüència de l'exercici d'un dret d'adquisició preferent de la societat en els supòsits de transmissió forçosa (art. 40.1 c) i 31.3 LSRL). En aquests supòsits d'adquisició derivativa de les pròpies participacions la societat ha de procedir a amortitzar-les d'una manera immediata i conseqüentment, a reduir el capital social en la quantia corresponent al valor nominal de les participacions socials que s'han d'amortitzar (art. 40.2 LSRL).

L'operació que consisteix en l'acord de reducció de la xifra del capital social a zero o per sota de la xifra mínima legal, i l'acord simultani d'augment del capital social fins a una quantitat igual o superior a aquesta xifra mínima (art. 83.1.I LSRL), constitueix una operació funcionalment neutra que permet de reduir la xifra del capital social a zero o per dessota del capital social mínim sense infringir els preceptes relatius a la fixació del capital social (art. 13 e) LSRL) i al capital social mínim (art. 4 LSRL). Això explica el caràcter necessàriament unitari de l'operació, en condicionar-se l'eficàcia de la reducció a l'execució simultània de l'acord d'augment del capital social (art. 83.2 LSRL) i al fet que la inscripció de l'acord de reducció al Registre Mercantil no es pugui practicar si no es presenta al mateix temps a inscripció l'acord d'augment del capital i la seva execució (art. 83.3 LSRL). En tot cas, sempre s'ha de respectar el dret de preferència dels socis i en aquest cas no és possible suprimir-lo (art. 83.1.II LSRL).

7.4. La transformació

La transformació constitueix una **modificació estructural** que comporta el canvi de tipus o forma social amb manteniment de la personalitat jurídica i, per tant, sense necessitat de dissoldre, liquidar i extingir la societat que es transforma.

La societat de responsabilitat limitada es pot transformar en **societat col·lectiva**, en **societat comanditària**, simple o per accions, en **societat anònima**, en **agrupació d'interès econòmic** (art. 87.1 LSRL), en **societat civil**, quan el seu objecte social no sigui mercantil (art. 87.2 LSRL), i en **societat cooperativa** (art. 87.3 LSRL).

L'acord de transformació de la societat de responsabilitat limitada en qualsevol dels tipus al·ludits s'ha d'adoptar per la junta general amb els requisits i les formalitats que s'estableixen per a la modificació dels estatuts (art. 88.1 LSRL) i per una majoria de vots favorables que representi almenys dos terços dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 53.2 b) LSRL). L'acord de transformació no pot modificar la participació dels socis en el capital social, de manera que en compensació de les participacions socials que desapareguin, els socis tenen el dret que se'ls assignin les quotes o les accions que els corresponguin en proporció a les participacions que cadascun tingué en la societat que es transforma (art. 88.3 LSRL). A més, la junta general ha d'aprovar un balanç de la societat, tancat el dia abans de l'acord, i també les mencions exigides per la llei corresponent per a constituir la societat de la qual s'adopti la forma (art. 88.2 LSRL).

L'acord de transformació que doni lloc al dret de separació (art. 95 e) LSRL) s'ha de publicar en el BORME, tot i que l'òrgan d'administració pot substituir aquesta publicació per una comunicació escrita a cadascun dels socis que no hagin votat a favor de l'acord (art. 97.1 RRM). La transformació s'ha de documentar necessàriament en escriptura pública, que han d'atorgar la societat i tots els socis que, si escau, passin a respondre personalment dels deutes socials (art. 219.1 RRM). L'escriptura pública de transformació ha de contenir les mencions exigides per la llei corresponent per a constituir la societat la forma de la qual s'adopti, i també la relació de socis que hagin fet ús del dret de separació i el capital que representin (art. 89 i 97.2 LSRL). En cas que la societat resultant de la transformació fos anònima o comanditària per accions, s'ha d'incorporar en l'escriptura l'informe dels experts independents sobre el patrimoni social no dinerari i indicar-hi el nombre d'accions que corresponguin a cadascuna de les participacions (art. 89 LSRL i 221 RRM).

L'eficàcia de la transformació queda supeditada a la inscripció de l'escriptura pública de transformació de la societat de responsabilitat limitada al Registre Mercantil (art. 90.1.II LSRL). Per a inscriure-la, l'escriptura pública s'ha d'acompanyar del balanç de la societat tancat el dia abans de la data de l'acord de transformació i d'un altre balanç tancat el dia abans d'atorgar l'escriptura, excepte en el cas de transformació en societat anònima, en què només cal el primer dels balanços (art. 90.1 LSRL). No obstant això, l'escriptura que documenti una transformació que doni lloc al dret de separació no es pot inscriure fins que transcorri el termini establert per a l'exercici d'aquest dret (art. 97.1.II LSRL). Una vegada s'ha inscrit la transformació, el registrador mercantil ha de procedir a publicar-la en el BORME, moment a partir del qual és oposable a tercers de bona fe (art. 21 C de C i 90.1.II LSRL)

En cas que la societat de responsabilitat limitada es transformi en una societat cooperativa, l'escriptura pública s'ha de presentar per a inscriure-la en el registre de cooperatives que correspongui, d'acord amb la legislació estatal o autonòmica aplicable, acompanyada dels balanços que hem esmentat, i d'una certificació del Registre Mercantil en què constin la transcripció literal dels assentaments que hagin de quedar vigents i la declaració d'inexistència d'obstacles per a inscriure la transformació. El registrador mercantil, una vegada s'ha emès aquesta certificació, ha d'estendre una nota de tancament provisional del full de la societat que es transforma. Quan s'ha inscrit la transformació al Registre

de Cooperatives, el registre ho ha de comunicar d'ofici al registrador mercantil corresponent, el qual ha de procedir a cancel·lar immediatament els assentaments relatius a la societat i a la publicació de la transformació en el BORME (art. 90.2 LSRL).

Els efectes de la transformació de la societat de responsabilitat limitada en qualsevol de les formes socials en què es pot transformar tenen lloc tant respecte a la pròpia societat com respecte als seus socis. En relació amb la societat, la transformació que es fa d'acord amb el que es preveu en l'LSRL no canvia la personalitat jurídica de la societat, que continua subsistint sota la forma nova i, per tant, sotmesa a una disciplina societària diferent de la disciplina a què estava subjecta fins al moment de la transformació. Els efectes de la transformació respecte als socis no es produeixen en l'àmbit de la participació relativa en el capital social de la societat resultant, perquè sempre s'ha de mantenir idèntica (art. 88.3 LSRL), sinó en el de la responsabilitat, atès que els socis que en virtut de la transformació assumeixin responsabilitat il·limitada o qualsevol altre tipus de responsabilitat personal pels deutes socials, respondran de la mateixa manera dels deutes anteriors a la transformació, perquè cal recordar que han hagut de prestar el seu consentiment en concórrer a l'atorgament de l'escriptura pública de transformació (art. 80 LSRL).

7.5. La fusió i escissió

L'LSRL no conté la disciplina de la fusió i escissió de les societats de responsabilitat limitada, sinó que en aquesta matèria també s'ha servit de la tècnica de la remissió normativa i disposa que la fusió de qualssevol societats en una societat de responsabilitat limitada nova, l'absorció d'una o més societats per una altra de responsabilitat limitada, i l'escissió de la societat de responsabilitat limitada, es regiran pel que estableixen les seccions II i III del capítol VIII de la llei de societats anònimes, en tot allò que sigui aplicable, i afegeix a continuació, d'una manera innecessària, atesa la clàusula de compatibilitat amb el tipus, que les referències a accionistes i accions s'han d'entendre fetes a socis i participacions socials (art. 94.1 LSRL). Aquesta remissió global al règim de la fusió i escissió contingut en l'LSA està acompanyada d'algunes excepcions constitutives de peculiaritats per raó del tipus societari regulat.

La **primera d'aquestes peculiaritats** es refereix a la majoria necessària perquè la junta general adopti vàlidament els acords de fusió i escissió corresponents, que ha de representar almenys dos terços dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 53.2 b) LSRL). La **segona** es refereix a la possibilitat de prescindir de l'informe dels experts independents sobre el projecte de fusió o escissió (art. 236 i 254 LSA) quan cap de les societats que s'extingeixin com a conseqüència de la fusió, o cap de les societats beneficiàries de l'escissió, tingui la forma anònima o comanditària per accions (art. 94.2 LSRL).

La **tercera i última peculiaritat** per raó del tipus no es refereix a la possibilitat que la societat de responsabilitat limitada en liquidació pugui participar en una fusió o en una escissió sempre que no hagi començat el repartiment del

seu patrimoni entre els socis (art. 94.3 *ab initio* LSRL), perquè aquesta possibilitat ja es preveu en el règim de la societat anònima (art. 251 i 254 LSA), sinó que la peculiaritat rau en la previsió expressa que aquesta possibilitat també existirà en els supòsits en què la liquidació sigui conseqüència d'un acord de la junta general adoptat un cop vista la resolució judicial que declara la fallida de la societat (art. 104.2 i 105 LSRL), i sempre que per a dur a terme aquestes operacions hi hagi l'autorització judicial (art. 94.3 *in fine* LSRL) atorgada pel jutge que hagi declarat la fallida.

7.6. La separació i exclusió de socis

La inclusió sistemàtica de la matèria relativa a la separació i exclusió de socis com a subapartat del que fa relació a la modificació dels estatuts s'explica perquè tant l'una com l'altra sempre i necessàriament dóna lloc a una modificació que consisteix en la reducció del capital social (art. 97.2 i 102.1 LSRL). Tanmateix, l'element substantiu que legitima l'estudi conjunt de les dues figures està en la identitat de la funció que porten a terme. El dret de separació no constitueix una mesura de protecció de la minoria davant determinats supòsits de modificació dels estatuts especialment transcendents, ni l'exclusió de socis constitueix una sanció imposada per l'incompliment de les obligacions socials.

La separació i l'exclusió de socis comparteixen la funció de resoldre conflictes interns, entre la majoria i un o més socis, en les societats tancades, com la societat de responsabilitat limitada, i proporciona a les parts una alternativa a la dissolució de la societat, quan és innecessària, o a la transmissió de les participacions socials, quan per les limitacions imposades a la seva negociabilitat és una alternativa no disponible per als socis.

El **dret de separació** permet al soci que l'exercita d'acabar la relació societària davant la concurrència d'una causa legal de separació o bé d'una causa estatutària de separació. En canvi, resulta polèmic admetre que hi ha un dret de separació genèric i implícit per motius justos, el fonament del qual residiria en el principi de denunciabilitat de les relacions duradores, principi derivat de la idea que ningú no pot quedar vinculat permanentment (art. 1255 CC).

Acords que són causa legal de separació

La substitució de l'objecte social, el trasllat del domicili social a l'estranger, la modificació del règim de transmissió de les participacions socials, la pròrroga o reactivació de la societat, la transformació de la societat, i la creació, modificació o extinció anticipada de l'obligació de fer prestacions accessòries.

Les **causes legals de separació** estan constituïdes per determinats acords socials que permeten de separar-se de la societat als socis que no haguessin votat a favor. Aquests acords són els que tenen per finalitat la substitució de l'objecte social, el trasllat del domicili social a l'estranger, la modificació del règim de

Lectura recomanada

J. Alfaro (1996) "Conflictos intrasocietarios (Los justos motivos como causa legal no escrita de exclusión i separación de un socio en la sociedad de responsabilidad limitada)". *RDM* (pàg. 1.079 i s.). Madrid.

transmissió de les participacions socials, la pròrroga o reactivació de la societat, la transformació en societat anònima, societat civil, cooperativa, col·lectiva o comanditària, simple o per accions, i també en agrupació d'interès econòmic, i la creació, modificació o extinció anticipada de l'obligació de fer prestacions accessòries. Aquesta última causa té caràcter dispositiu, perquè el mateix precepte preveu la possibilitat d'establir una disposició contrària en els estatuts (art. 95 LSRL).

Les **causes estatutàries de separació** són causes de separació que les parts del contracte de societat poden establir en els estatuts en exercici de la seva autonomia privada i amb la finalitat d'adequar el règim aplicable a les seves necessitats específiques. Les causes estatutàries que donen lloc al dret de separació poden consistir tant en acords socials diferents dels que preveu la llei com en altres fets (art. 205.1 RRM), i per a incorporar-les, modificar-les o suprimir-les cal el consentiment de tots els socis, que ha de constar en l'escriptura pública que documenti la modificació estatutària corresponent (art. 204.2 RRM). El contingut de la clàusula estatutària no s'ha de limitar a la determinació de l'acord social o un altre fet que doni lloc al dret de separació, sinó que també ha de determinar la manera com s'ha d'acreditar que s'ha verificat la causa, la manera d'exercitar el dret de separació i el termini per a exercir-lo (art. 96 LSRL i 204.1 RRM).

En conseqüència, sembla clar que el règim d'exercici del dret de separació al qual donin lloc les causes que es preveuen en els estatuts és el que també determinin els estatuts, i només si no el determinen es pot aplicar el règim de les causes legals de separació.

La disciplina relativa a l'exercici del dret de separació que sorgeix com a conseqüència de la producció d'una causa legal de separació exigeix, en primer lloc, la publicació de l'acord social corresponent en el BORME, si bé es faculta l'òrgan d'administració per a substituir aquesta publicació per una comunicació escrita a cadascun dels socis que no hagin votat a favor de l'acord (art. 97.1.I LSRL). Els socis que davant la producció d'una causa de separació pretenguin exercitar el dret de separació de la societat, disposen per a això del termini d'un mes, comptat des de la data de la publicació corresponent de la causa o des de la recepció de la comunicació escrita (art. 97.1.II LSRL). L'exercici del dret de separació consisteix en una declaració de voluntat unilateral i no receptícia del soci dirigida a la societat amb la finalitat que li reconegui el dret i actuï en conseqüència, determini el valor de les participacions socials del soci i procedeixi al reemborsament del seu valor, d'acord amb les disposicions establertes en aquest sentit i que també són aplicables per a l'exclusió.

L'**exclusió** és un dret de la majoria que consent acabar la relació soci-etària amb un soci sense o contra la seva voluntat quan concorre una causa legal o bé estatutària d'exclusió.

Nota

L'admissibilitat de l'existència addicional d'una causa genèrica i implícita d'exclusió de socis per motius justos també resulta polèmica, si bé pot trobar fonament en el deure de fidelitat com a expressió de la bona fe en el marc del contracte de societat (art. 1258 CC).

Les **causes legals d'exclusió** de socis són tres, i estan constituïdes, la primera, per l'**incompliment de l'obligació de dur a terme les prestacions accessòries**, encara que s'ha de tenir en compte que per l'incompliment per causes involuntàries, en principi, no es pot perdre la condició de soci, llevat que hi hagi una disposició contrària en els estatuts (art. 25.2 LSRL). La segona causa legal d'exclusió està constituïda per la **infracció de la prohibició de competència** (art. 65 LSRL) **pel soci administrador**, i la tercera per la **condemna del soci administrador a indemnitzar la societat pels danys i perjudicis causats per actes contraris a la llei o als estatuts, o que s'han fet sense l'oportuna diligència** (art. 98.I LSRL).

Les **causes estatutàries d'exclusió** de socis són causes d'exclusió que les parts del contracte de societat poden establir en els estatuts de la societat en exercici de la seva autonomia privada i amb la finalitat d'adequar el règim aplicable a les seves necessitats específiques. En tot cas, la incorporació, modificació o supressió de les causes estatutàries d'exclusió de socis exigeix el consentiment de tots els socis (art. 98.II LSRL i 207.2 RRM) i la determinació concreta i precisa del contingut (art. 207.1 RRM), però no hi ha cap deure de fer constar el procediment d'exclusió i, en conseqüència, també respecte a aquestes causes és aplicable, en principi, el que es preveu per a les causes legals d'exclusió de socis.

L'exclusió de socis s'ha de decidir mitjançant un acord de la junta general (art. 98.1 LSRL), adoptat per una majoria de vots que representi almenys els dos terços dels vots corresponents a les participacions en les quals es divideixi el capital social (art. 53.2 b) LSRL), en què el soci afectat no pot exercir el dret de vot (art. 52.1 LSRL). En l'acta de la reunió s'ha de fer constar la identitat dels socis que hagin votat a favor de l'acord i la causa d'exclusió. Tanmateix, i excepte en el cas de condemna del soci administrador a indemnitzar la societat, l'exclusió d'un soci amb participació igual o superior al 25% en el capital social requereix, a més de l'acord de la junta general, resolució judicial ferma, sempre que el soci no es conformi amb l'exclusió acordada. En aquest últim cas, quan la societat no exerciti l'acció judicial d'exclusió en el termini d'un mes a comptar des de la data d'adopció de l'acord d'exclusió, qualsevol soci que hagués votat a favor de l'acord estarà legitimat per a exercitar-la en nom de la societat (art. 98.2 LSRL).

L'efecte comú a la separació i exclusió de socis és la pèrdua de la condició de soci respecte al soci que exercita el dret de separació i respecte al soci exclòs, que es produeix mitjançant el reemborsament del valor de les seves participacions socials respectives.

La determinació del valor de les participacions socials, i el procediment que s'ha de seguir per a valorar-lo, és una matèria que en principi es deixa a l'acord a què arribin el soci i la societat. En cas que l'acord no es produeixi, les participacions seran valorades per l'auditor de comptes de la societat o, si escau, pel nomenat pel registrador mercantil del domicili social a sol·licitud de la societat o de qualsevol dels socis titulars de les participacions que s'hagin de valorar (art. 100.1 LSRL). En el termini màxim de dos mesos a comptar des del seu nomenament, l'auditor ha d'emetre el seu informe, que ha de notificar immediatament a la societat i als socis afectats per conducte notarial (art. 100.2 LSRL).

Els socis afectats tenen dret a obtenir en el domicili social el reemborsament del valor de les participacions socials dins els dos mesos següents a la recepció de l'informe de valoració, i després d'aquest termini els administradors han de consignar en una entitat de crèdit del terme municipal on hi ha el domicili social, a nom dels interessats, la quantitat corresponent a aquest valor (art. 101 LSRL). Una vegada s'ha fet el reemborsament de les participacions o se n'ha consignat l'import, els administradors, sense necessitat d'acord específic de la junta general, han d'atorgar immediatament una escriptura pública de reducció del capital social, i expressar-hi les participacions amortitzades, la identitat del soci o socis afectats, la causa de l'amortització, la data del reemborsament o de la consignació i la xifra a la qual ha quedat reduït el capital social (art. 102.1 LSRL i 208 RRM).

El fet que la separació i exclusió de socis comporti la reducció del capital social explica que per a tutelar els interessos dels creditors socials s'estableixi que els socis als quals s'ha reemborsat el valor de les participacions amortitzades estaran subjectes al règim de responsabilitat pels deutes socials establerts per al cas de reducció de capital per restitució d'aportacions (art. 103.1 LSRL), i que en cas que els estatuts de la societat prevegin un dret d'oposició a la reducció del capital social per restitució d'aportacions a favor dels creditors socials (art. 81 LSRL), es disposi que el reemborsament de les participacions només es pot produir quan ha transcorregut el termini de tres mesos, comptat des de la data de notificació als creditors o la publicació en el BORME i en un diari dels de més circulació en la localitat on hi ha el domicili social, i sempre que els creditors ordinaris no hagin exercit el dret d'oposició (art. 103.2 LSRL).

8. Dissolució, liquidació i extinció

L'extinció de la societat de responsabilitat limitada és el resultat d'un procediment complex que s'obre amb la causa de dissolució, continua amb la liquidació i divisió del patrimoni resultant i conclou amb l'extinció de la societat. En conseqüència, per a estudiar aquesta matèria cal analitzar, en primer lloc, la dissolució de la societat de responsabilitat limitada i les seves causes, en segon lloc, la liquidació, i finalment, l'extinció pròpiament dita de la societat.

8.1. La dissolució

La dissolució de la societat es produeix amb la concurrència d'una causa de dissolució i el seu efecte principal consisteix a obrir el període de liquidació (art. 109.1 LSRL).

Segons la manera d'operar prevista per a cadascuna de les diferents causes de dissolució enumerades, es poden distingir les formes de dissolució següents: la **dissolució de ple dret**, la **dissolució voluntària** o per simple acord de la junta general i la **dissolució per acord de la junta general** o, a falta d'aquest acord, per resolució judicial **com a conseqüència de la concurrència d'una causa legal** determinada.

La **dissolució de ple dret** ocorre, en primer lloc, pel transcurs del termini de durada de la societat fixat en els estatuts (art. 104.1 a) LSRL) perquè, en efecte, una vegada ha passat el termini fixat en els estatuts, la societat es dissol de ple dret, tret que anteriorment hagués estat expressament prorrogada i que la pròrroga s'hagués inscrit al Registre Mercantil (art. 107 LSRL i 238.3 RRM).

La dissolució de ple dret també té lloc pel transcurs d'un any des de l'adopció de l'acord de reducció del capital social per sota del mínim legal quan sigui conseqüència del compliment d'una llei, sense la inscripció al Registre Mercantil de l'acord de transformació, de dissolució o d'augment del capital social fins a una quantitat igual o superior al mínim legal (art. 108.1 LSRL). Aquesta previsió mitiga el rigor de l'article 83 LSRL i permet la reducció del capital social per sota de la xifra del capital social mínim (art. 4 LSRL), i que es mantingui així durant el termini d'un any, però només quan la reducció sigui conseqüència del compliment d'una llei, i s'exclou així la reducció voluntària. Els supòsits en què la reducció del capital social per sota del mínim legal pot ser conseqüència del compliment d'una llei són l'amortització obligatòria de participacions pròpies (art. 40.2 LSRL) i la separació i exclusió de socis (art. 102.2 LSRL). En cas que després d'aquest termini no s'hagués inscrit la transformació o la dissolució de la societat o l'augment del seu capital, els administradors

respondran personalment i solidàriament entre si i amb la societat dels deutes socials, i el registrador, d'ofici o a instància de qualsevol interessat, ha de fer constar la dissolució de ple dret en el full obert a la societat (art. 108.2 LSRL).

La **dissolució voluntària** o per mer acord de la junta general de socis és la que té lloc per acord de la junta general adoptat amb els requisits i la majoria establerts per a modificar els estatuts (art. 104.1 b) LSRL), de manera que la convocatòria de la junta ha d'expressar amb l'oportuna claredat que la proposta de dissolució de la societat se sotmet a la junta general de socis (art. 71.1.I LSRL); i l'adopció de l'acord exigeix el vot favorable de més de la meitat dels vots corresponents a les participacions en les quals es divideixi el capital social (art. 53.2 a) LSRL).

La **dissolució** per acord de la junta general o, si no n'hi ha, per resolució judicial **com a conseqüència de la concurrència d'una determinada causa** legal, engloba un grup de casos en què la mera concurrència de la causa de dissolució no és suficient per a originar la dissolució, sinó que exigeix l'acord de la junta general o, si no n'hi ha, una resolució judicial en aquest sentit.

Les causes de dissolució que exigeixen un acord de la junta general perquè tingui lloc són la conclusió de l'empresa que constitueix l'objecte social, la impossibilitat manifesta d'aconseguir la finalitat social, la paralització dels òrgans socials, la manca d'exercici de l'activitat o activitats que constitueixen l'objecte social durant tres anys consecutius, com a conseqüència de pèrdues que deixin reduït el patrimoni comptable a menys de la meitat del capital social, tret que s'augmenti o es redueixi en la mesura suficient, reducció del capital social per sota del mínim legal, qualsevol altra causa establerta en els estatuts (art. 104.1 c), d), e), f), g) i 105.1 LSRL) i la declaració judicial de fallida (art. 104.2 i 105.1 LSRL). La junta general pot adoptar l'acord de dissolució amb el vot favorable de més de la meitat dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 105.1 *ab initio* LSRL) o bé l'acord o acords que siguin necessaris per a la remoció de la causa corresponent (art. 105.2 LSRL).

La consecució de l'acord de la junta general respecte a les causes de dissolució enumerades s'instrumenta, d'una banda, establint l'obligació dels administradors de convocar-la en el termini de dos mesos des que tinguin coneixement que existeix perquè adopti l'acord de dissolució, i de l'altra, legitimant qualsevol soci per a sol·licitar la convocatòria als administradors si, segons el seu parer, concorregués alguna de les causes de dissolució que s'han esmentat (art. 105.1 *in fine* LSRL). En cas que la junta no fos convocada, no es fes o no s'hi adoptés l'acord de dissolució o de remoció de la causa corresponent, qualsevol interessat pot instar la dissolució de la societat davant el jutge de primera instància del domicili social (art. 104.3 LSRL).

En el termini de dos mesos a comptar des de la data prevista per a fer la junta, si finalment no s'ha arribat a constituir, o des del dia de la junta, si l'acord ha estat contrari a la dissolució o no s'ha adoptat, els administradors estan obligats a sol·licitar la dissolució judicial de la societat (art. 105.4 LSRL).

L'incompliment pels administradors de l'obligació de convocar una junta general quan tinguin coneixement de l'existència d'una causa legal de dissolució, o bé de sol·licitar la dissolució judicial de la societat quan l'acord social és contrari a la dissolució o no es pot aconseguir, determina la seva responsabilitat solidària per tots els deutes socials (art. 105.5 LSRL).

La dissolució i la consegüent obertura de la liquidació es produeix en el cas de dissolució de ple dret pel simple esdeveniment del fet constitutiu de la causa corresponent, i el registrador mercantil, d'ofici o a instància de qualsevol interessat, ha d'estendre una nota al marge de l'última inscripció expressant que la societat ha quedat dissolta (art. 238.1 RRM). En els altres casos la dissolució de la societat es produeix des de l'adopció de l'acord de la junta general o de la resolució judicial, de manera que la inscripció de l'escriptura pública corresponent en què consti l'acord de dissolució o, si escau, del testimoniatge de la sentència ferma (art. 239.1 RRM) que declara la dissolució, té caràcter merament declaratiu, malgrat el seu caràcter obligatori (art. 22.2 C de C) i sens perjudici de la seva oponibilitat davant tercers de bona fe (art. 21 C de C).

8.2. La reactivació

La societat de responsabilitat limitada dissolta pot, mitjançant un acord de reactivació adoptat per la junta general, decidir el retorn a la seva vida activa (art. 106.1 LSRL), excepte en els casos de dissolució de ple dret (art. 106.2 LSRL).

L'acord social de reactivació és vàlid sempre que es compleixin els quatre requisits següents:

- a) que hagi desaparegut la causa de dissolució,
- b) que el patrimoni comptable no sigui inferior al capital social,
- c) que no hagi començat el pagament de la quota de liquidació als socis, i
- d) que l'acord de reactivació s'adopti amb els requisits i la majoria establerts per a modificar els estatuts (art. 106.1 LSRL).

Els interessos dels creditors socials i dels socis que haguessin votat en contra de l'acord de reactivació disposen de dos mecanismes de tutela. La tutela dels creditors socials s'instrumenta mitjançant l'atribució d'un dret d'oposició a l'acord de reactivació, en les mateixes condicions i amb els mateixos efectes que es preveuen en la llei per al cas de fusió (art. 106.3 i 94.1 LSRL i 243 i 166 LSA). La protecció dels interessos dels socis que haguessin votat en contra de l'acord se satisfà mitjançant la possibilitat d'exercitar el dret de separació de la societat (art. 95 d) LSRL). La reactivació de la societat ha de ser objecte d'inscripció al Registre Mercantil (art. 22.2 C de C), que es fa en virtut de l'escriptura pública que documenta l'acord de reactivació (art. 242 RRM).

8.3. La liquidació

La dissolució obre el període de liquidació de la societat durant el qual s'han de pagar els deutes socials, cobrar els crèdits, concloure les operacions pendents i dividir el patrimoni resultant entre els socis i, per tant, els interessos tutelats per la disciplina de la liquidació són tant els dels creditors socials com els dels socis.

La dissolució de la societat obre la liquidació (art. 109.1 LSRL) però encara no en comporta l'extinció, i per això la societat dissolta conserva la seva personalitat jurídica mentre es porta a terme la liquidació (art. 109.2 *ab initio* LSRL). Cal afegir a la seva denominació l'expressió "en liquidació" (art. 109.2 *in fine* LSRL) i són aplicables a la societat les normes previstes en la llei que no siguin incompatibles (art. 109.3 LSRL).

La subsistència de la societat durant el període de liquidació explica la de la junta general, però com que amb l'obertura del període de liquidació els administradors cessen en el càrrec (art. 110. 1 LSRL), cal que hi hagi un òrgan d'administració i representació de la societat que els substitueixi durant aquest període. Aquest òrgan està constituït pels liquidadors, als quals els són aplicables les normes establertes per als administradors que no s'oposin al que es disposa per a la liquidació (art. 114 LSRL). L'existència de liquidadors des del mateix moment de la dissolució s'assegura en disposar que els qui fossin administradors durant la dissolució queden convertits en liquidadors (art. 110.1 LSRL) sense necessitat de nomenament ni d'acceptació expressa (art. 243 *in fine* RRM).

La conversió automàtica dels administradors en liquidadors no entra en joc quan els estatuts han designat expressament els liquidadors o quan la junta general els ha nomenat en acordar la dissolució (art. 110.1 LSRL).

En aquests dos últims casos, juntament amb els liquidadors titulars, també es pot procedir al nomenament de suplents (art. 110.2, 114 i 59 LSRL) i cal l'acceptació expressa dels designats que, a més, s'ha d'inscriure al Registre Mercantil (art. 240 i 143 RRM).

En tot cas, i per tal de resoldre les situacions d'òrgan de liquidació vacant o incomplet, s'estableix un sistema de nomenament judicial dels liquidadors en els casos de mort o de cessació del liquidador únic, de tots els liquidadors solidaris, d'algun dels liquidadors que actuïn conjuntament, o de la majoria dels liquidadors que actuïn col·legiadament, sense que hi hagi suplents. En aquests supòsits, qualsevol soci o persona amb interès legítim pot sol·licitar del jutge de primera instància del domicili social la convocatòria de junta general per a nomenar els liquidadors (art. 110.2 LSRL), i quan la junta convocada pel jutge o pels liquidadors que es mantinguin en l'exercici del càrrec (art. 110.2 *in fine* LSRL) no procedeixi al nomenament de liquidadors, qualsevol interessat en pot sol·licitar la designació al jutge de primera instància del domicili social (art. 110.3 LSRL).

El nomenament judicial dels liquidadors també està previst per quan hagin transcorregut tres anys des de l'obertura de la liquidació sense que s'hagi sotmès a l'aprovació de la junta general el balanç final de liquidació. En aquest cas qualsevol soci o persona amb interès legítim pot sol·licitar del jutge de primera instància del domicili social la separació dels liquidadors i el jutge, després de fer l'audiència dels liquidadors, acorda la separació si no hi ha causa que justifiqui la dilació i nomena liquidadors la persona o persones que consideri convenients (art. 111.2 LSRL). El nomenament i la durada del càrrec dels liquidadors són, llevat disposició contrària dels estatuts, per temps indefinit (art. 111.1 LSRL). Els liquidadors estan legitimats per a desenvolupar un conjunt de funcions per tal d'assolir l'objecte de la liquidació de la societat, i per això també se'ls investeix d'un poder de representació de la societat.

El poder de representació de la societat durant el període de liquidació correspon, llevat de disposició contrària dels estatuts, a cada liquidador individualment (art. 112.1 LSRL). Aquesta regla d'atribució del poder de representació implica que si els estatuts no preveuen ni l'estructura ni el règim d'actuació dels liquidadors, d'acord amb el que es preveu en aquest sentit per a l'òrgan d'administració (art. 114, 57 i 62 LSRL), llavors el règim d'actuació i representació és el dels liquidadors solidaris, en cas que siguin més d'un. Pel que fa a l'àmbit del poder de representació atribuït als liquidadors, es disposa expressament que s'estén a totes les operacions que siguin necessàries per a la liquidació de la societat (art. 112.2 LSRL). L'aplicació del règim dels administradors (art. 114 LSRL) assegura la tutela dels tercers de bona fe quan els liquidadors facin actes que no siguin necessaris per a liquidar la societat (art. 63.2 LSRL).

L'aplicació general als liquidadors de les normes establertes per als administradors que no s'oposin al que es disposa per a la liquidació permet de determinar, entre altres qüestions, el règim de responsabilitat al qual estan subjectes els liquidadors, que és el que s'estableix per als administradors de la societat anònima (art. 114 i 69 LSRL). Pel que fa a les circumstàncies que produeixen el cessament dels liquidadors, es preveu la separació dels no designats judicialment, que pot ser acordada per la junta general tot i que no consti en l'ordre del dia (art. 113.1 LSRL), mentre que la dels primers només la pot decidir el jutge, a sol·licitud fonamentada de qui acrediti interès legítim (art. 113.2 LSRL). El cessament dels liquidadors també té lloc com a conseqüència de l'acord de reactivació (art. 242.2.4a. RRM), per la mort o declaració de mort,

per la renúncia del mateix liquidador mitjançant la dimissió (art. 114 LSRL i 192.2 RRM) i quan, un cop s'ha acabat la liquidació, es cancel·len els assentaments registrals relatius a la societat extingida.

Les operacions essencials de liquidació del patrimoni social que corresponen als liquidadors són la conclusió de les operacions pendents (art. 116 b) LSRL), el cobrament dels crèdits, per a la realització de l'actiu, i el pagament dels deutes socials, per a l'extinció del passiu (art. 116 c) LSRL). D'aquesta manera s'extingeixen totes les relacions jurídiques que la societat tingués amb tercers.

El fet de poder dur a terme aquestes operacions es facilita amb l'atribució als liquidadors de facultats per a fer noves operacions que siguin necessàries per a la liquidació de la societat (art. 116 b) LSRL) i per a alienar els béns socials (art. 116 d) LSRL). Els liquidadors també estan facultats per a comparèixer en judici i concertar transaccions i arbitratges, quan convingui a l'interès social (art. 116 e) LSRL), i sobre ells pesen les obligacions de vetllar per la integritat del patrimoni social, de portar la comptabilitat de la societat (art. 116 a) LSRL) i de satisfer als socis la quota resultant de la liquidació (art. 116 f) LSRL), obligacions sobre el contingut de les quals ens detindrem més endavant. Aquestes operacions de liquidació permeten als liquidadors de conèixer la situació econòmica de la societat, de manera que en el cas d'insolvència han de sol·licitar, en el terme de deu dies a partir del moment que es faci patent aquesta situació, la declaració de suspensió de pagaments o de fallida de la societat, segons escaigui (art. 124 LSRL).

L'obligació de portar la comptabilitat de la societat (art. 116 a) LSRL) que pesa sobre els liquidadors comprèn la de formular, en el termini de tres mesos a comptar des de l'obertura de la liquidació, un inventari i un balanç de la societat amb referència al dia en què s'hagués dissolt (art. 115.1 LSRL) i, en cas que la liquidació es prolongués per un termini superior al previst per a l'aprovació dels comptes anuals, la de presentar a la junta general, dins els sis primers mesos de cada exercici, un estat anual de comptes i un informe detallat que permetin d'apreciar amb exactitud la situació de la societat i la marxa de la liquidació (art. 115.2 LSRL). L'obligació de formular aquest estat de comptes té com a finalitat informar sobre el desenvolupament de la liquidació, substitueix els comptes anuals i, igual que aquests comptes, també ha de ser objecte del dipòsit corresponent al Registre Mercantil (art. 265.2 RRM). Finalment, els liquidadors estan obligats a formular el balanç final de liquidació, una vegada han conclòs les operacions de liquidació, i l'han de sotmetre a l'aprovació de la junta general de la societat (art. 118.1 LSRL).

La liquidació de la societat¹ es pot dur a terme d'una manera abreujada i simplificada mitjançant l'operació de cessió global de l'actiu i del passiu social a un o diversos socis o tercers.

⁽¹⁾RRDGRN 22-VI-1988 i 21-XI-1989.

Amb aquesta operació no són necessàries les operacions de liquidació patrimonial, tot i que sí que s'ha de formular el balanç final de liquidació, repartir el preu rebut i procedir a la cancel·lació dels assentaments registrals. La decisió de dur a terme la cessió global de l'actiu i del passiu correspon a la junta general, l'acord de la qual s'ha d'adoptar amb els requisits i la majoria establerts per a la modificació dels estatuts i establir les condicions de la cessió (art. 117.1 LSRL). L'acord de cessió s'ha de publicar una vegada en el BORME i en un diari de gran circulació en el lloc del domicili social, i indicar la identitat del cessionari o cessionaris. En aquest anunci s'ha de fer constar el dret dels creditors de la societat cedent i dels creditors del cessionari o cessionaris d'obtenir el text íntegre de l'acord de cessió (art. 117.2 LSRL).

La tutela dels interessos dels creditors no solament s'instrumenta amb aquest dret d'informació, sinó que també se'ls atorga un dret d'oposició a la cessió en les mateixes condicions i amb els mateixos efectes previstos per al cas de fusió. Els creditors disposen del termini d'un mes, comptat des de la data de l'últim anunci publicat, per a exercir aquest dret d'oposició, que també s'ha d'esmentar expressament en l'anunci (art. 117.3 LSRL).

La cessió global de l'actiu i del passiu s'ha de documentar en una escriptura pública que atorgaran la societat cedent i el cessionari o cessionaris (art. 246 RRM). L'eficàcia de la cessió de l'actiu i del passiu queda supeditada a la inscripció de l'escriptura pública d'extinció de la societat (art. 117.4 LSRL), que ha de contenir la manifestació d'inexistència d'oposició pels creditors o la identitat dels qui s'han oposat, l'import dels seus crèdits i les garanties que hagués prestat el cessionari amb aquesta finalitat (art. 121 b) LSRL).

La conclusió de les operacions de liquidació del patrimoni social obliga els liquidadors, abans de procedir a la divisió del patrimoni entre els socis, a formular un balanç final de liquidació, acompanyat d'un informe complet sobre les operacions de liquidació que s'han fet i un projecte de divisió entre els socis de l'actiu resultant. El balanç final de liquidació i els documents que l'han d'acompanyar s'han de sotmetre a l'aprovació de la junta general (art. 118.1 LSRL), que tindrà lloc quan els vots favorables representin almenys un terç dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social (art. 53.1 LSRL). L'acord aprovatori pot ser impugnat pels socis que no hi haguessin votat a favor, en el termini de dos mesos a comptar des de la data de la seva adopció. En admetre la demanda d'impugnació, el jutge n'ha d'acordar d'ofici l'anotació preventiva al Registre Mercantil (art. 118.2 LSRL).

En tot cas **els liquidadors poden procedir al repartiment de la quota de liquidació**, d'acord amb el projecte de divisió de l'actiu que acompanya el balanç final, una vegada els creditors estiguin satisfets de l'import dels seus crèdits o que aquest import s'hagi consignat en una entitat de crèdit del terme

municipal on hi ha el domicili social (art. 120 LSRL), i que hagi transcorregut el termini de dos mesos per a impugnar el balanç final sense que s'hagi reclamat o, en el cas d'impugnació, la sentència que l'ha resolt ja sigui ferma (art. 121 a) LSRL). El repartiment de la quota de liquidació serà proporcional a la participació de cada soci en el capital social, llevat que hi hagi una clàusula estatutària que reconegui privilegis (art. 119.1 LSRL), i els socis, llevat que hi hagi un acord unànim, tenen dret a percebre en diners la quota resultant de la liquidació (art. 119.2 LSRL). Tanmateix, els estatuts poden establir a favor d'algun o diversos socis el dret que la quota se'ls satisfaci mitjançant la restitució de les aportacions no dineràries que han fet o amb el lliurament d'altres béns socials.

La satisfacció de la quota de liquidació per mitjà de la restitució de les aportacions no dineràries que s'han dut a terme o amb el lliurament d'altres béns socials, quan així ho estableixin els estatuts, exigeix en primer lloc que els béns subsisteixin en el patrimoni social, i en segon lloc que siguin apreciats en el seu valor real en aprovar-se el projecte de divisió entre els socis de l'actiu resultant. En aquest cas els liquidadors, en fer les operacions de liquidació, han d'alienar primer els altres béns socials i si, una vegada s'han satisfet els creditors, l'actiu resultant és insuficient per a satisfer a tots els socis la quota de liquidació, els socis amb dret a percebre-la en espècie han de pagar prèviament en diners als altres socis la diferència que correspongui (art. 119.3 LSRL).

8.4. L'extinció

Portar a terme les operacions de liquidació patrimonial, l'aprovació del balanç final de liquidació, la divisió del patrimoni resultant i el pagament de la quota de liquidació als socis no són suficients per a extingir la societat de responsabilitat limitada, perquè a més cal procedir a la cancel·lació dels assentaments registrals de la societat. La consecució de l'efecte extintiu explica que s'imposi als liquidadors l'obligació d'atorgar l'escriptura pública d'extinció de la societat (art. 121.I LSRL), a la qual s'ha d'incorporar el balanç final de liquidació, la relació dels socis i el valor de la quota de liquidació que ha correspost a cadascun (art. 121.II LSRL).

En aquesta escriptura també s'hi han de fer constar un conjunt de manifestacions que assegurin la regularitat formal de la liquidació (art. 121.I a), b) i c) LSRL i 247.2 RRM). Els liquidadors estan obligats a presentar l'escriptura pública d'extinció de la societat per a inscriure-la al Registre Mercantil (art. 122.1 LSRL). En la inscripció s'ha de transcriure el balanç final de liquidació, la identitat dels socis, el valor de la quota de liquidació que hagi correspost a cadascun i s'ha d'expressar que queden cancel·lats tots els assentaments relatius a la societat (art. 122.2 LSRL i 247.4 RRM).

La cancel·lació de tots els assentaments relatius a la societat no té efectes esmenadors de les irregularitats de la liquidació de la societat pel que fa a la manca de pagament dels creditors o l'absència de repartiment d'alguna part de l'actiu, de manera que no cal instar l'anul·lació de la cancel·lació si apareixen nous elements de l'actiu o del passiu. L'aparició de béns socials després de la cancel·lació (actiu sobrevingut) permet als socis de requerir als liquidadors perquè els adjudiquin la quota addicional que els correspongui, després de fer la conversió dels béns en diners quan sigui necessari (art. 123.1 LSRL). En cas que els liquidadors no facin l'adjudicació de la quota addicional, després de sis mesos des que van ser requerits, o en cas que no hi hagi liquidadors, qualsevol interessat pot sol·licitar del jutge de primera instància de l'últim domicili social el nomenament d'una persona que els substitueixi en el compliment de les seves funcions (art. 123.1 *in fine* LSRL). Els liquidadors o la persona nomenada pel jutge han d'atorgar una escriptura pública d'adjudicació de la quota addicional, que també han de presentar a inscripció al Registre Mercantil en què la societat hagués figurat inscrita (art. 248 RRM).

La tutela dels creditors socials no satisfets en el procediment de liquidació s'articula amb la imposició als antics socis d'una responsabilitat solidària pels deutes socials no satisfets, fins al límit d'allò que haguessin rebut com a quota de liquidació, i sens perjudici de la responsabilitat dels liquidadors en el cas de frau o culpa (art. 123.2 LSRL). Per tant, els creditors socials disposen d'una acció directa davant els antics socis perquè restitueixin la quota que haguessin rebut i els liquidadors satisfacin els seus crèdits. Això explica que en l'escriptura pública d'extinció de la societat i en la inscripció corresponent hagin de constatar la identitat dels socis i el valor de la quota de liquidació que hagi correspost a cadascun (art. 121.II, 122.2 LSRL i 247.3 i 4 RRM).

Resum

La societat de responsabilitat limitada sorgeix com a nova forma social a final de segle XIX i principi del XX per a satisfer les exigències de les petites i mitjanes empreses de l'època. A Espanya aquesta forma social no és regulada fins a la Llei de 17 de juliol de 1953, sobre règim jurídic de les societats de responsabilitat limitada, substituïda posteriorment per la vigent Llei 2/1995, de 23 de març, de societats de responsabilitat limitada. La societat de responsabilitat limitada està configurada en la disciplina vigent com el paradigma de les societats de capital tancades, i els postulats generals que serveixen de base al nou dret són el seu caràcter híbrid i tancat i la flexibilitat del seu règim jurídic. Els elements que caracteritzen aquesta forma social són que té el capital social dividit en participacions socials indivisibles i acumulables, que el capital social està integrat per les aportacions dels socis, que els socis no responen personalment dels deutes socials, que es tracta d'una societat externa o amb personalitat jurídica, i que qualsevol que sigui el seu objecte social té caràcter mercantil.

La societat de responsabilitat limitada es constitueix mitjançant la perfecció del negoci jurídic fundacional, per l'acord entre els fundadors, que s'ha de documentar en una escriptura pública i inscriure's al Registre Mercantil del domicili social. La inscripció confereix a la societat la seva personalitat jurídica i s'ha de publicar en el BORME. L'escriptura de constitució l'han d'atorgar els socis fundadors, que han d'assumir totes les participacions socials i desemborsar-ne totalment el valor nominal, i tant en aquesta escriptura com en els estatuts hi han de constar les mencions obligatòries, i es poden incloure tots els pactes i condicions que els socis considerin convenient establir, sempre que no s'oposin a les lleis ni contradiguin els principis configuradors de la societat. Una vegada inscrita l'escriptura de constitució de la societat al Registre Mercantil, el negoci jurídic fundacional queda subjecte a un règim especial de nul·litat.

El desemborsament de l'import equivalent al valor nominal de les participacions socials assumides s'ha de fer amb una aportació patrimonial efectiva a la societat, l'objecte del qual només pot consistir en béns o drets patrimonials susceptibles de valoració econòmica, i s'exclouen, en tot cas, el treball i els serveis. El règim jurídic de les aportacions és diferent segons la naturalesa dinerària o no dinerària, però en tots dos casos persegueix assegurar-ne tant l'efectivitat com la valoració. Les aportacions dineràries s'han d'establir en moneda nacional i s'ha d'acreditar la realitat del desemborsament mitjançant certificació davant notari. Les aportacions no dineràries poden tenir per objecte béns mobles i immobles, drets de crèdit o una empresa, i els socis responen

solidàriament, davant la societat i davant tercers, de la realitat d'aquestes aportacions i del valor que se'ls hagi atribuït en l'escriptura pública de constitució de la societat.

L'element principal de l'estructura financera de la societat és el capital social, perquè la funció bàsica que compleix és la de garantia mínima dels creditors socials, atès que es configura com una xifra de retenció d'un valor equivalent en els actius socials que assegura als tercers l'existència d'un patrimoni net de la societat. El patrimoni net de la societat de responsabilitat limitada també el formen els fons vinculats a les reserves de beneficis o de capital corresponents, com la reserva legal, les reserves voluntàries i estatutàries, la reserva per primes d'assumpció de participacions socials, les reserves de revalorització i la reserva per capital amortitzat.

Les participacions socials representen una part alíquota del capital social expressada en el valor nominal respectiu i la seva titularitat confereix la condició de soci, i els atribueix els mateixos drets, amb les excepcions que estableix la llei expressament. La posició jurídica de soci està integrada pels drets que formen el contingut de les participacions socials i per les obligacions i els drets vinculats directament amb la persona del soci, i que revelen la dimensió contractual d'aquesta posició. Els drets que atribueix la titularitat d'una o més participacions socials són el dret a participar en el repartiment dels guanys socials, el dret a participar en el patrimoni resultant de la liquidació, el dret d'assumpció preferent de les noves participacions socials, el dret d'informació, el dret d'assistència i el dret de vot.

La característica més significativa de les participacions socials és que no poden estar representades ni per mitjà de títols ni d'anotacions en compte, no es poden denominar accions ni tenen el caràcter de valors i, en conseqüència, la seva transmissió queda subjecta al règim general de la cessió de crèdits i altres drets incorporals. La transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos* descansa sobre el postulat del caràcter essencialment tancat de la societat, perquè les clàusules estatutàries que facin pràcticament lliure la seva transmissió són nul·les, i el règim legal supletori aplicable constitueix una restricció de la transmissibilitat lliure configurada com un dret d'adquisició preferent que s'articula en tres fases successives.

Les transmissions involuntàries com a conseqüència d'una execució forçosa o d'una successió *mortis causa* estan subjectes a una disciplina que busca fer compatible l'interès dels socis a evitar l'entrada d'estranyos al grup amb l'interès econòmic del creditor executant o de l'adquirent per successió hereditària. Les transmissions de participacions socials que no s'ajustin al que preveu la llei o, si escau, a l'establert en els estatuts, no produeixen cap efecte davant la societat.

El principi d'indivisibilitat de les participacions socials no és un obstacle perquè hi hagi situacions de cotitularitat dominical sobre una o diverses participacions socials, les quals són drets sobre els que es poden constituir drets re-

als limitats, com l'usdefruit en la penyora. La disciplina dels negocis sobre les pròpies participacions socials és molt més severa que l'equivalent en la societat anònima, i està inspirada per un principi de prohibició. Pel que fa als negocis d'adquisició originària, s'estableix una prohibició absoluta, mentre que els negocis d'adquisició derivativa només són vàlids en tres supòsits excepcionals, i en aquests casos les participacions pròpies adquirides s'han d'amortitzar immediatament, amb la reducció obligatòria consegüent del capital social. La prohibició absoluta i sense excepcions torna a aparèixer per als negocis d'acceptació en garantia i per als d'assistència financera, i la disciplina aplicable a les participacions recíproques és la que es preveu per a la societat anònima.

L'estructura organitzativa de la societat de responsabilitat limitada està retallada sobre el model subministrat per la societat anònima com a prototip de les societats de capital, i la integren la junta general de socis i els administradors. La junta general és l'òrgan d'expressió i formació de la voluntat dels socis mitjançant l'exercici del dret de vot, i consisteix en la reunió dels socis oportunament convocats per a deliberar i decidir per majoria en els assumptes propis de la competència de la junta. La competència tipològicament més rellevant és la que legitima la junta general per a donar instruccions a l'òrgan d'administració o sotmetre a autorització l'adopció per aquest òrgan de decisions o acords sobre determinats assumptes de gestió.

La distinció entre juntes ordinàries i extraordinàries no és present en la disciplina de la societat de responsabilitat limitada, que es limita a imposar que es faci una junta anual obligatòria, a fi de censurar la gestió social, aprovar, si escau, els comptes de l'exercici anterior, i resoldre sobre l'aplicació del resultat, i a regular els requisits de la junta universal. Els acords adoptats en la junta general són el resultat final d'un procediment que comença amb la convocatòria que es fa en la forma, el temps i amb el contingut exigít pels administradors de la societat o, si escau, pel jutge de primera instància del domicili social. L'assistència a la junta és un dret de tots els socis que poden exercir personalment o mitjançant representació. La constitució vàlida de la junta general no exigeix cap quòrum, però és necessària la presència de la majoria del capital exigida per a adoptar els acords corresponents, segons la matèria sobre la qual tractin.

En determinats casos de conflicte d'interessos la llei prohibeix directament al soci exercir el dret de vot corresponent a les seves participacions, i s'estableix així un mecanisme de prevenció de la possible lesió de l'interès social. L'adopció dels acords socials exigeix que siguin favorables a l'assumpte debatut la majoria dels vots emesos vàlidament, tot i que el percentatge que ha de representar aquesta majoria sobre el capital social depèn de la naturalesa material de l'assumpte sotmès a la decisió de la junta general. Els acords adoptats per la junta general vinculen tots els socis, fins i tot els dissidents i els que no hagin participat en la reunió, i la seva impugnació es regeix pel que s'estableix per a la impugnació dels acords de la junta general de la societat anònima.

Els administradors constitueixen l'òrgan d'administració i representació de la societat, i aquesta funció es pot confiar a un administrador únic, a diversos administradors que actuïn solidàriament o conjuntament, o fins i tot a un consell d'administració. En els estatuts es poden establir diferents maneres d'organitzar l'administració, i en aquest cas la facultat d'optar per qualsevol d'aquestes maneres correspon a la junta general. El nomenament i la separació dels administradors és competència de la junta general, que pot designar tant administradors titulars com administradors suplents, i aquest càrrec pot recaure tant en una persona física com en una persona jurídica, malgrat que no reuneixi la condició de soci.

El càrrec d'administrador és per temps indefinit i gratuït, llevat de disposició contrària dels estatuts, i impedeix portar a terme activitats en competència amb la societat. L'establiment de qualsevol altra relació de prestació de serveis o d'obra entre la societat i els administradors exigeix l'autorització de la junta general. L'atribució del poder de representació als administradors depèn de la manera d'organitzar l'administració adoptada, però en tot cas s'estén a tots els actes que es comprenen en l'objecte social delimitat en els estatuts. La responsabilitat dels administradors es regeix pel que s'estableix per als administradors de la societat anònima.

La modificació dels estatuts de la societat ha de ser decidida per la junta general, l'acord de la qual s'ha de documentar en una escriptura pública que cal inscriure al Registre Mercantil i publicar en el BORME. En els casos en què la modificació impliqui noves obligacions per als socis o n'afecti els drets individuals, s'ha d'adoptar amb el consentiment dels interessats o afectats. Les modificacions més rellevants són les que es refereixen a l'augment i la reducció del capital social que –segons el procediment emprat, el contravalor de l'augment o la finalitat de la reducció– estan sotmeses a diferents requisits. La formulació, comprovació, aprovació, dipòsit i publicitat dels comptes anuals de la societat de responsabilitat limitada es regeix per la disciplina prevista per a la societat anònima, excepte pel que fa al dret d'informació i l'examen de la comptabilitat.

La disciplina de les modificacions estructurals es refereix a la transformació de la societat de responsabilitat limitada en un altre tipus social, i exigeix un acord de la junta general, l'atorgament de l'escriptura pública de transformació i la seva inscripció al Registre Mercantil. En matèria de fusió i escissió és aplicable el règim previst per a la societat anònima, excepte pel que fa a l'informe dels experts independents i a la possibilitat que una societat de responsabilitat limitada en fallida participi en una fusió o escissió després de tenir l'autorització judicial.

La separació i exclusió de socis són mecanismes de resolució de conflictes intrasocietaris que eviten la dissolució de la societat, perquè l'exercici del dret de separació en virtut d'una causa legal o estatutària extingeix la relació societària corresponent, igual que l'acord d'exclusió adoptat per la junta general amb

fonament en una causa legal o estatutària. En tots dos casos, després de fer una valoració, la societat ha de reemborsar al soci separat o exclòs el valor de les participacions socials corresponents que s'han d'amortitzar i, conseqüentment, s'ha de reduir el capital social en l'import corresponent, cosa que obliga els administradors a atorgar l'escriptura pública de reducció del capital social i inscriure-la al Registre Mercantil.

L'extinció de la societat de responsabilitat limitada és el resultat d'un procés que comença amb la seva dissolució com a conseqüència de la dissolució de ple dret, la dissolució voluntària o per simple acord de la junta general i la dissolució per acord de la junta general o, si n'hi ha, per resolució judicial com a conseqüència de la concurrència d'una determinada causa legal. La dissolució obre la liquidació de la societat i els administradors cessen en el càrrec i es converteixen, llevat que hi hagi una previsió estatutària o acord de la junta general, en liquidadors. Tenen les facultats administratives i el poder de representació necessaris per a fer les operacions de liquidació patrimonial que es poden simplificar amb la cessió global de l'actiu i del passiu social, i finalment han de satisfer als socis la quota resultant de la liquidació. L'extinció de la societat es produeix amb l'atorgament de l'escriptura pública d'extinció i la seva inscripció al Registre Mercantil, que comporta la cancel·lació de tots els assentaments relatius a la societat.

Autoavaluació

1. Expliqueu la disciplina de les aportacions no dineràries que es fan en el moment de la constitució de la societat.
2. Expliqueu breument la disciplina de la transmissió voluntària *inter vivos* de les participacions socials.
3. Expliqueu el significat del règim de les modificacions estatutàries que afecten els drets individuals dels socis.

Solucionari

1. Les aportacions no dineràries s'han de descriure en l'escriptura de constitució i expressar-ne les dades registrals, si n'hi ha, la valoració en moneda de curs legal que se'ls atribueix i la numeració de les participacions assignades en pagament (art. 12.2 c) i 20.1 LSRL). La realitat i el valor d'aquestes aportacions es garanteixen mitjançant un sistema de responsabilitat solidària dels socis fundadors per aquests conceptes. El vincle que produeix aquesta responsabilitat solidària entre els socis en fa rellevant la capacitat patrimonial d'aquests i, per tant, les seves condicions personals. A més, aquesta responsabilitat s'estén davant qualsevol tercer que adquireixi alguna participació desemborsada mitjançant aquesta mena d'aportacions (art. 21.1 LSRL). La legitimació activa per a exercitar l'acció derivada d'aquesta responsabilitat s'atribueix *com a deure específic* als administradors i als liquidadors de la societat, els quals l'han d'exercitar sense necessitat que hi hagi un acord anterior de la societat en aquest sentit (art. 21.2 LSRL), i *com a facultat* a qualsevol creditor de la societat, quan sigui insolvent (art. 21.3 *in fine* LSRL). El termini de prescripció de l'acció de responsabilitat és de cinc anys, computats des del moment de fer l'aportació (art. 21.4 LSRL). Finalment, l'efectivitat de les aportacions no dineràries es garanteix amb una remissió al règim de responsabilitat de l'aportant establert en l'article 39 de l'LSA (art. 20.2 LSRL).

2. El règim de transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos* descansa sobre el postulat del caràcter essencialment tancat de la societat de responsabilitat limitada, perquè tot i que la llei deixa a l'autonomia de la voluntat dels socis la configuració d'aquest règim, disposa, juntament amb un límit general, que consisteix a declarar la nul·litat de les clàusules estatutàries que facin pràcticament lliure la transmissió (art. 30.1 LSRL), uns límits especials i un règim legal supletori. Els límits especials es refereixen a la configuració de determinades clàusules estatutàries, com les que obliguen el soci que ofereixi la totalitat o part de les seves participacions a transmetre'n un nombre diferent de les ofertes (art. 30.2 LSRL), que es declaren nul·les, o les que prohibeixen la transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos*, que perquè siguin vàlids els estatuts han de reconèixer al soci el dret a separar-se de la societat en qualsevol moment (art. 30.3 LSRL), malgrat que els estatuts poden prohibir aquestes transmissions, o l'exercici del dret de separació, durant un període de temps no superior a cinc anys, a comptar des de la constitució de la societat, o per a les participacions procedents d'una ampliació de capital, des de l'atorgament de l'escriptura pública de la seva execució (art. 30.4 LSRL). El règim legal supletori de les transmissions voluntàries de les participacions socials per actes *inter vivos* distingeix dos supòsits per a sotmetre'ls a una disciplina diversa. El primer supòsit es refereix a les transmissions entre socis, a favor del cònjuge, ascendent o descendent del soci, o a favor de societats que pertanyen al mateix grup que la transmet. El règim aplicable a aquestes transmissions és el de la transmissibilitat lliure, segurament per entendre que els adquirents que es preveuen en el supòsit no són estranys respecte al grup de socis. El segon supòsit inclou els altres casos de transmissió voluntària de participacions socials per actes *inter vivos* i el règim aplicable constitueix una restricció de la transmissibilitat lliure de les participacions socials (art. 29.2 LSRL), configurada com un dret d'adquisició preferent que s'articula en tres fases successives. En la primera fase el soci que es proposi de transmetre la seva participació o participacions ho ha de notificar per escrit als administradors de la societat, i així compleix amb l'obligació de sol·licitar l'autorització i activa el dret d'adquisició preferent. Els administradors de la societat disposen d'un termini de tres mesos per a convocar la junta general que ha de decidir sobre la transmissió i designar els beneficiaris del dret d'adquisició preferent (art. 29.2 c) i f) LSRL). La segona fase comprèn la celebració de la junta, en la qual s'ha d'adoptar l'acord de concedir o denegar l'autorització per a fer la transmissió notificada (art. 29.2 b) LSRL). En cas que l'acord denegui l'autorització, la junta ha de procedir a designar amb un acord ulterior els socis o tercers disposats a adquirir la totalitat de les participacions. Els socis concurrents a la junta general gaudeixen de preferència per a l'adquisició, i si els socis concurrents interessats a adquirir són més d'un, es distribueixen les participacions entre tots a prorrata de la seva participació en el capital social (art. 29.2 c) LSRL). En la tercera fase la societat ha de comunicar per conducte notarial, llevat si el soci transmetent va acudir a la junta, la identitat dels socis o tercers adquiridors designats en l'acord de la junta general (art. 29.2 c) LSRL). La transmissió de les participacions ha de constar en un document públic (art. 26.1 LSRL), que s'ha d'atorgar en el termini d'un mes, a comptar des de la comunicació per la societat de la identitat de l'adquirent o adquirents (art. 29.2 e) LSRL). El preu de les participacions, la forma de pagament i les altres condicions de l'operació són les convingudes i comunicades a la societat pel soci transmetent.

3. La modificació que afecta els drets individuals dels socis (art. 71.1.II LSRL) inclou tots els casos en què la modificació dels estatuts afecta els titulars de participacions privilegiades que atribueixen algun benefici en matèria de vot (art. 53.4 LSRL), de distribució de dividendes (art. 85 LSRL) o de participació en la liquidació (art. 119.1 LSRL), i la seva validesa exigeix el compliment dels requisits generals i la concurrència del consentiment individual dels socis afectats per la modificació, i així es posa de manifest la dimensió contractual de la posició jurídica de soci en la societat de responsabilitat limitada.

Bibliografia

Alfaro, J. (1996). "Conflictos intrasocietarios (Los justos motivos como causa legal no escrita de exclusión y separación de un socio en la sociedad de responsabilidad limitada)". *RDM*. (pàg. 1.079 i s.). Madrid.

Bisbal, J. (1995). "El estatuto del socio y el régimen de las participaciones sociales en la nueva Ley de sociedades de responsabilidad limitada. Breve referencia a las sociedades unipersonales". *La Notaría*. (pàg. 9 i s.). Barcelona.

Diversos autores (1997). *Tratando de la sociedad limitada*. Madrid: Fundación Cultural del Notariado.

Diversos autores (1996). *Derecho de sociedades de responsabilidad limitada. Estudio sistemático de la Ley 2/1995*, toms I i II. Madrid: McGraw Hill.

